

Wstępny PROJEKT
przyjęty przez Radę Partnerstwa
w dniu 01.02.2023 r.

**kierowany do konsultacji
społecznych**

Strategia terytorialna

**Partnerstwo
Obszar Funkcjonalny Strefa
Przybrzeżna - część zachodnia**

miasto
Ustka

gmina
Ustka

gmina
Smołdzino

gmina
Głównyce

gmina
Wicko

miasto
Łeba

Słowiński
Park Narodowy

Strategia terytorialna

Partnerstwo

**Obszar Funkcjonalny Strefa
Przybrzeżna - część zachodnia**

Słowiński
Park Narodowy

Strategia terytorialna

dla Obszaru Funkcjonalnego *Strefa Przybrzeżna* – część zachodnia (dalej *Strefa Przybrzeżna*)

Opracowanie

Związek Miast Polskich

Zespół autorski

Radomir Matczak, Jacek Zdrojewski

Koordinator Zespołu Doradców

Agnieszka Dawydzik

Kierownik projektu CWD w Związku Miast Polskich

Jarosław Komża

„Centrum Wsparcia Doradczego Plus” jest drugą edycją programu Centrum Wsparcia Doradczego zainicjowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

Obecna edycja CWD jest realizowana przez Fundację Fundusz Współpracy oraz Związek Miast Polskich. Wsparciem doradczym objęto 77 partnerstw samorządowych.

Projekt ma na celu popularyzowanie idei partnerstwa między samorządami lokalnymi oraz budowanie ich kompetencji w zakresie strategicznego planowania rozwoju i przygotowania kompleksowych przedsięwzięć przyczyniających się do rozwiązania wspólnych problemów i wykorzystania potencjałów cechujących obszary partnerstw samorządowych.

Dzięki współpracy Związku Miast Polskich, Fundacji Fundusz Współpracy, samorządów lokalnych i regionalnych oraz Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej dla partnerstw samorządowych, w tym z obszarów borykających się z problemami rozwojowymi, przygotowywane są diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej, a następnie strategie rozwoju oraz pakiety przedsięwzięć rozwojowych, a także dokumentacja konieczna do pozyskania ich dofinansowania.

Projekt „Centrum Wsparcia Doradczego Plus” realizowany jest w okresie od kwietnia 2022 r. do czerwca 2023 r. w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

2023 © Związek Miast Polskich.

Skład Partnerstwa

Gmina Główny, Gmina Miejska Łeba, Gmina Smołdzino, Gmina Ustka, Miasto Ustka, Gmina Wicko (Partnerzy) oraz Słowiński Park Narodowy (Obserwator).

Skład Rady Partnerstwa

1. Danuta May, Wójt Gminy Główny (Zastępczyni Przewodniczącego).
2. Andrzej Strzechmiński, Burmistrz Miasta Łeby (Przewodniczący).
3. Arkadiusz Walach, Wójt Gminy Smołdzino.
4. Anna Sobczuk-Jodłowska, Wójt Gminy Ustka.
5. Jacek Maniszewski, Burmistrz Miasta Ustka.
6. Dariusz Waleśkiewicz, Wójt Gminy Wicko.
7. Grzegorz Radwański, Dyrektor Słowińskiego Parku Narodowego (Obserwator).

Skład Grupy Roboczej

1. Gmina Główny: Rafał Teterka, Zastępca Wójta,
Weronika Lipska, Urząd Gminy.
2. Miasto Łeba: Krzysztof Król, Zastępca Burmistrza (Koordynator),
Alicja Rojek, Urząd Miasta (Zastępczyni Koordynatora).
3. Gmina Smołdzino: Janusz Ryszard Dzierzba, Sekretarz Gminy,
Anna Kos, Urząd Gminy.
4. Gmina Ustka: Rafał Kuleta, Zastępca Wójta,
Aleksander Duszny, Urząd Gminy.
5. Miasto Ustka: Bartosz Gwóźdź-Sproketowski, Zastępca Burmistrza,
Jarosław Teodorowicz, Urząd Miasta.
6. Gmina Wicko: Agnieszka Wolańska, Zastępca Wójta i Sekretarz Gminy,
Agnieszka Kłosowska, Urząd Gminy.
7. Słowiński Park Narodowy: Zdzisław Kołtuniak, Zastępca Dyrektora,
Karolina Chinake, Jolanta Rekowska, Michalina Zblewska-Kupczak.

Dokument zaakceptowany przez Radę Partnerstwa w dniu: 1 marca 2023 roku

Miejsce: Czołpino (gm. Smołdzino)

Przewodniczący Rady:

Spis treści

Wprowadzenie	9
1. SYNTEZA DIAGNOZY	11
1.1. Podstawowe informacje	11
1.2. Obszar funkcjonalny, powiązania i funkcje wiodące	12
1.3. Formy i uwarunkowania współpracy	14
1.4. Możliwości prowadzenia wspólnej polityki rozwoju	15
1.5. Pogłębiona charakterystyka	15
1.6. Potencjał, problemy i potrzeby	30
1.7. Rysujące się wyzwania	32
2. CELE	33
2.1. Cel generalny (wizja)	33
2.2. Cele strategiczne	33
2.3. Wskaźniki realizacji	35
3. PROJEKTY	36
3.1. Projekty strategiczne	36
3.2. Projekty uzupełniające	41
4. STRUKTURA I MECHANIZMY ZARZĄDZANIA	42
4.1. Struktura zarządzania	42
4.2. Kluczowe mechanizmy decyzyjne	44
5. MONITOROWANIE I OCENA	46
5.1. Monitorowanie	46
5.2. Ocena	47
6. RAMY FINANSOWE	48
6.1. Wstępnie zidentyfikowane zewnętrzne źródła finansowania	48
6.2. Własne możliwości finansowe <i>Strefy Przybrzeżnej</i>	50
7. ZAANGAŻOWANIE PARTNERÓW	52
7.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowania	52
7.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji i oceny efektów	53

Wprowadzenie

Partnerstwo *Strefa Przybrzeżna* powstało na mocy listu intencyjnego podpisanego w dniu 18.09.2020 r. w Łebie przez wójtów / burmistrzów: Głównicz, Łeby, Smołdzina, Ustki (gmina), Ustki (miasto) oraz Wicka. W liście tym sygnatariusze wyrazili wolę współdziałania na rzecz rozwoju *Strefy Przybrzeżnej*. Zapisy ww. listu zostały doprecyzowane w Planie Pracy Partnerstwa przyjętym w dniu 30.05 i zaktualizowanym w dniu 14.09.2022 r. w celu realizacji projektu CWD Plus.

W lipcu 2022 roku do współpracy w ramach Partnerstwa – w formule Obserwatora – zaproszony został Słowiński Park Narodowy (SPN). Od tego czasu przedstawiciele SPN aktywnie uczestniczą w działaniach Partnerstwa.

Partnerstwo *Strefa Przybrzeżna* postawiła przed sobą pięć kluczowych celów:

- 1) wypracowanie strategii terytorialnej, w tym kluczowych przedsięwzięć rozwojowych;
- 2) uruchomienie wspólnych projektów angażujących także innych ważnych partnerów;
- 3) współdziałanie w pozyskaniu finansowania na realizację ww. przedsięwzięć;
- 4) zawarcie zintegrowanego porozumienia terytorialnego z samorządem województwa;
- 5) przygotowanie do wspólnej realizacji wybranych usług publicznych.

* * *

Strategia powstała w okresie od listopada 2022 r. do końca lutego 2023 r. we współpracy członków Rady Partnerstwa *Strefy Przybrzeżnej* i powołanej przez nią Grupy Roboczej oraz przy wsparciu doradców Związku Miast Polskich (ZMP). Stanowi ona wyraz wspólnego podejścia do polityki rozwoju *Strefy Przybrzeżnej* w horyzoncie 2033 roku.

W części diagnostycznej (1) zidentyfikowano kluczowe bariery, potencjały i wyzwania decydujące o kierunkach rozwoju obszaru *Strefy Przybrzeżnej*. W części projekcyjnej określono cel generalny (wizję) i cele strategiczne dla *Strefy Przybrzeżnej* (2) wraz z zestawem kluczowych projektów (3). Część wdrożeniowa (4, 5, 6) zawiera z kolei opis systemu zarządzania i finansowania strategii. W ostatniej części opisano rolę interesariuszy w przygotowaniu, realizacji i ocenie efektów strategii (7).

Tworząc *Strategię*, wykorzystano szereg metod, technik i narzędzi pracy, wśród których warto wyróżnić następujące:

1. Analiza danych zastanych (*desk research*) obejmujących:
 1. dokumenty (w tym m.in. lokalne i regionalne strategie i plany);
 2. dane zgromadzone przez ZMP w Monitorze Rozwoju Lokalnego (MRL)¹ oraz pozyskane z innych rejestrów publicznych (np. BDL, POLTAX);
 3. zasób kartograficzny ZMP.
2. Matryca bilansu usług pozwalająca na analizę popytu i podaży usług w *Strefie Przybrzeżnej* oraz na ocenę samowystarczalności tego obszaru i tworzących go gmin, a także na ocenę siły powiązań funkcjonalnych między nimi.
3. Badania społeczne:
 - a. mieszkańców,
 - b. uczniów ostatnich klas szkół średnich,
 - c. liderów lokalnych,przeprowadzone w formie on-line z pomocą oprogramowania ZMP.
4. Arkusz nt. warunków rozwoju przedsiębiorczości umożliwiający pogłębienie wiedzy o uwarunkowaniach funkcjonowania firm w *Strefie Przybrzeżnej*.
5. Warsztaty diagnostyczne i strategiczne dla członków Rady Partnerstwa i Grupy Roboczej zorganizowane pięciokrotnie w celu identyfikacji potencjałów, problemów, potrzeb i wyzwań stojących przed *Strefą Przybrzeżną*, a także dla określenia celów i projektów strategicznych oraz zrębów systemu realizacji *Strategii*.
6. Karta (fiszka) projektowa oraz karty oceny projektów służące do zbierania, weryfikacji i wstępnej oceny koncepcji projektów strategicznych.

**Niniejszy tekst zostanie zweryfikowany / uzupełniony do dnia 21.04.br.
Będzie on przedmiotem konsultacji społecznych w dniach 02-30.03.2023².**

Strategia nabierze ostatecznego kształtu po konsultacjach społecznych, a także po ewentualnych uzgodnieniach z administracją rządową, Samorządem Województwa Pomorskiego oraz innymi podmiotami, w tym jednostkami samorządu terytorialnego, zainteresowanymi długofalową współpracą na rzecz *Strefy Przybrzeżnej*.

¹ Jest to hurtownia danych zasilana z wielu źródeł publicznych. Posiada ona 4 moduły analityczne, które funkcjonują w następujących lokalizacjach sieciowych: a. <http://partnerstwa.monitorrozwoju.pl>, b. <https://gminy.monitorrozwoju.pl/>; c. <https://analizy.monitorrozwoju.pl/>; d. <https://przedsiębiorczosc.monitorrozwoju.pl>

² Plan konsultacji zostanie opublikowany na profilu FB Partnerstwa oraz na stronach WWW każdej z gmin *Strefy Przybrzeżnej*.

1. Synteza diagnozy³

1.1. Podstawowe informacje

Strefa Przybrzeżna obejmuje gminy zlokalizowane w 2 powiatach województwa pomorskiego (lęborski i słupski). Obszar ma powierzchnię ok. 1.040 km², przy czym gminy Główny i Smołdzino stanowią prawie 56% tego obszaru.

Ryc. 1. Położenie obszaru Partnerstwa *Strefa Przybrzeżna*

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUGiK oraz GDDKiA

Strefa Przybrzeżna jest zamieszkała przez nieco ponad 45 tys. osób (2020), z czego blisko 52% mieszka w mieście i gminie Ustka. Gminy wiejskie (Główny, Smołdzino, Ustka, Wicko) mają dość małą gęstość zaludnienia (do 40 os/km²), a w gminie Smołdzino wskaźnik ten jest jednym z najniższych w kraju (13 os/km²).

Wspólną cechą gmin *Strefy Przybrzeżnej* (z wyłączeniem miasta Ustka) jest położenie na terenie Słowińskiego Parku Narodowego (SPN) lub w jego otulinie. Ze względu na wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe ograniczona jest tu produkcyjna gospodarka leśna i intensywne rolnictwo. SPN od 1977 roku należy do Światowej Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO. Dużą część terenu zajmują wody śródlądowe, bagna i trzcinowiska oraz wydmy. Walory przyrodnicze potwierdza objęcie obszaru Konwencją RAMSAR oraz systemem HELCOM MPA, a także siecią NATURA 2000. Wyróżnikiem *Strefy Przybrzeżnej* są także wysokie walory historyczno-kulturowe.

³ W toku prac nad *Strategią* Rada Partnerstwa w dniu 28.10.2022 r. przyjęła *Raport diagnostyczny*, na podstawie którego powstała niniejsza synteza. Pełna treść tego *Raportu* dostępna jest na stronach internetowych podmiotów tworzących Partnerstwo.

Cztery z gmin *Strefy Przybrzeżnej* leżą na styku środowiska morskiego i lądowego, w otoczeniu jezior przybrzeżnych: Gardno, Łebsko i Sarbsko. Długość linii brzegowej dla tego obszaru wynosi 60 km. Są na niej zlokalizowane morskie przejścia graniczne.

Na obszarze Partnerstwa znajdują się trzy porty morskie. Dwa z nich: w Ustce i Łebie mają rangę regionalną, zaś port w Rowach – lokalną⁴. Pas wybrzeża podlega silnej antropopresji i zabudowie z uwagi na wysokie walory turystyczno-wypoczynkowe. Turystyka ma charakter masowy i wybitnie sezonowy, a ruch turystyczny jest największy w okresie wakacyjnym. Na obszarze SPN ruch turystyczny koncentruje się wzdłuż wyznaczonych szlaków z uwagi na ograniczenia związane z ochroną przyrody. Z drugiej strony, wciąż znaczące są tu powierzchnie terenów dedykowanych potrzebom obronności kraju. Są one jednak stopniowo przejmowane przez innych użytkowników, co może oznaczać znaczące zmiany ich zagospodarowania w nieodległej przyszłości.

1.2. Obszar funkcjonalny, powiązania i funkcje wiodące

1.2.1. Miejsce w strukturze przestrzennej regionu

Zgodnie z zapisami *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030*⁵ potwierdzonymi w *Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030*⁶ *Strefa Przybrzeżna* jest jednym z obszarów funkcjonalnych w regionie. Została ona zaliczona do kategorii stref wielofunkcyjnych, które obejmują obszary wiejskie i małe miasta, które z uwagi na specyficzne położenie geograficzne i relacje funkcjonalno-przestrzenne cechują się zróżnicowanymi uwarunkowaniami rozwojowymi, odmiennymi potencjałami i specyficznymi barierami rozwojowymi.

Jednocześnie została ona w strategii wojewódzkiej wskazana jako regionalny obszar strategicznej interwencji (OSI), wobec którego zastosowane będą specyficzne (regionalne) instrumenty terytorialne negocjowane z partnerską reprezentacją *Strefy Przybrzeżnej*.

1.2.2. Powiązania funkcjonalne

Z przeprowadzonej analizy powiązań funkcjonalnych wynika, że obszar *Strefy Przybrzeżnej* zapewnia swoim mieszkańcom dostęp do większości podstawowych usług (w tym w zakresie edukacji i opieki zdrowotnej, rekreacji, kultury). Dotyczy to zwłaszcza miasta Ustka, miasta Łeba i gminy Wicko.

⁴ Zgodnie z rządowym *Programem rozwoju polskich portów do roku 2020 z perspektywą do 2030 roku* (2018).

⁵ Dokument przyjęty przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 29 grudnia 2016 roku.

⁶ Dokument przyjęty przez Sejmik Województwa Pomorskiego w dniu 12 kwietnia 2021 roku.

Jednak znaczą część usług o większym stopniu specjalizacji, w szczególności administracyjnych, rynkowych, zdrowotnych i edukacyjnych, mieszkańcy realizują poza *Strefą Przybrzeżną*. Dotyczy to zwłaszcza gminy Głównyzyce. Jednocześnie mieszkańcy nie korzystają zbyt często z usług zlokalizowanych w innych gminach *Strefy Przybrzeżnej*. Najbardziej skłonni do zaspokajania swych potrzeb w innych gminach tego obszaru są mieszkańcy Smołdzina i gminy Ustka.

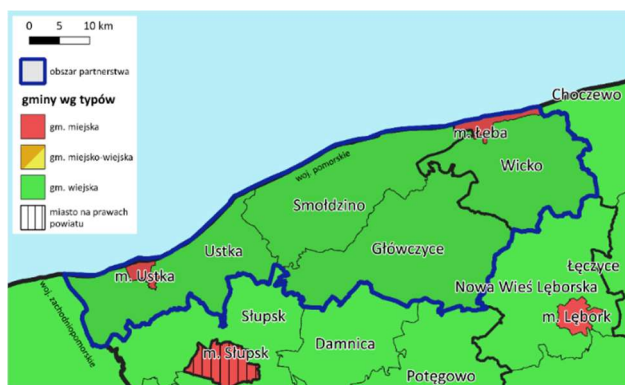
Podsumowując, siła powiązań funkcjonalnych między gminami w *Strefie Przybrzeżnej* – z punktu widzenia świadczonych mieszkańcom usług – nie jest zbyt duża. Oznacza to, że wzajemny przepływ usług między gminami *Strefy Przybrzeżnej* jest słabszy niż relacje tych gmin z zewnętrznym otoczeniem tego obszaru. Innymi słowy, usługi, które nie są zaspokajane w danej gminie, często nie są też możliwe do realizacji w całej *Strefie Przybrzeżnej*.

Mieszkańcy realizują usługi wyższego rzędu przede wszystkim w dwóch sąsiednich miastach powiatowych (Słupsk, Lębork), przy czym intensywność powiązań z tymi miastami jest dla gmin *Strefy Przybrzeżnej* większa niż siła ich wzajemnych powiązań. Na tym tle wyróżniają się dość silne relacje funkcjonalne miasta i gminy Ustka.

1.2.3. Funkcje wiodące

Cztery gminy *Strefy Przybrzeżnej* mają status gmin wiejskich, a dwie status miast.

Ryc. 2. *Strefa Przybrzeżna*: podział administracyjny i ranga miast na tle regionu

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUS i Państwowego Rejestru Granic

Gminy *Strefy Przybrzeżnej* mają dość zróżnicowany charakter. Dwie z nich (miasto i gmina Ustka) są elementami obszaru funkcjonalnego Słupska. Dwie inne mają charakter głównie pozarolniczy (Łeba i Wiekko), a zaledwie jedna (Głównyzyce) ma umiarkowanie rolniczą funkcję. W tym zestawieniu szczególne miejsca zajmuje gmina Smołdzino, która w całości leży na obszarze SPN lub jego otuliny⁷.

⁷ Źródło: *Klasyfikacja funkcjonalna gmin Polski na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego*, Przegląd Geograficzny, 2016, 88, 4, s. 469-488.

Tabela 1. Funkcje wiodące gmin *Strefy Przybrzeżnej*

Gmina	Funkcja wiodąca
Główczyce	umiarkowana rolnicza
Łeba	rozwinięta pozarolnicza
Smołdzino	leśna, ochrony przyrody
Ustka (g)	strefa zewnętrzna obszaru funkcjonalnego miasta subregionalnego (Słupsk)
Ustka (m)	
Wicko	rozwinięta pozarolnicza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie klasyfikacji P. Śleszyńskiego i T. Komornickiego

1.3. Formy i uwarunkowania współpracy

W *Strefie Przybrzeżnej* mamy do czynienia z wieloma formami współpracy instytucjonalnej angażującej w różnym zakresie poszczególne gminy⁸. Na uwagę zasługuje też zewnętrzna aktywność poszczególnych gmin⁹.

Warto podkreślić, że wiele wspólnych przedsięwzięć gmin *Strefy Przybrzeżnej* (np. w zakresie poprawy stanu jezior czy rozwoju aktywnych form turystyki) nie przybiera formy zinstytucjonalizowanej i jest oparta na wypracowanych wcześniej zasadach współpracy i wymiany informacji.

Na obszarze *Strefy Przybrzeżnej* działają także liczne oddolne inicjatywy obywatelskie (m.in. koła gospodyń wiejskich, jednostki OSP, fundacje i stowarzyszenia, lokalne organizacje turystyczne) które realizują różne przedsięwzięcia na rzecz społeczności lokalnych.

Bardzo istotnym uwarunkowaniem współpracy w *Strefie Przybrzeżnej* jest fakt, że znaczna jej część objęta jest działaniem wyspecjalizowanych instytucji publicznych (patrz: Tabela 2). Są one ważnymi interesariuszami w procesie tworzenia i realizacji długofalowych planów rozwojowych dla *Strefy Przybrzeżnej*.

⁸ Każda z gmin SP jest aktywna w jednej z działających na tym obszarze Lokalnych Grup Działania lub Lokalnych Grup Rybackich; gminy Główczyce i Smołdzino, a także miasto i gmina Ustka przystąpiły do Słupskiego Związku Powiatowo-Gminnego; miasto i gmina Ustka są częścią Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Słupsk-Ustka; miasto Łeba i gmina Wicko przystąpiły do Łęborskiego Związku Powiatowo-Gminnego; miasto Łeba i gmina Wicko mają status obserwatora w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Łęborka; każda z gmin należy do jednego z dwóch tzw. regionów gospodarki odpadami.

⁹ Miasta Łeba i Ustka należą do Związku Miast Polskich; gminy wiejskie Ustka i Główczyce należą do Związku Gmin Wiejskich RP; gminy Główczyce, Łeba, Ustka i Wicko należą do Związku Gmin Pomorskich; miasto Ustka jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Uzdrowskich RP oraz Pomorskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej; miasto Łeba należy do Związku Miast i Gmin Morskich, a także do Stowarzyszenia Samorządów Polskich współdziałających z Parkami Narodowymi oraz Samorządów posiadających na swym terenie inne obszary prawnie chronione.

Tabela 2. Wyspecjalizowane instytucje publiczne oddziałujące na *Strefę Przybrzeżną*

Gmina	Słowiński Park Narodowy	Urząd Morski w Gdyni	Wojsko Polskie i Straż Graniczna	Nadleśnictwa
Główczyce	X	-	-	Damnica, Ustka, Lębork
Łeba	X	X	X	Damnica, Lębork
Smołdzino	X ¹⁰	X	X	Damnica, Ustka
Ustka (g)	X	X	X	Damnica, Ustka
Ustka (m)	-	X	X	Ustka
Wicko	X	-	-	Damnica, Lębork

Źródło: Opracowanie własne

1.4. Możliwości prowadzenia wspólnej polityki rozwoju

Gminy *Strefy Przybrzeżnej* identyfikują kilka obszarów, w których widzą możliwość formułowania wspólnych celów rozwojowych. Są to przede wszystkim:

- a) gospodarka lokalna (m.in. liczba i jakość miejsc pracy, różnicowanie działalności firm, poprawa warunków inwestowania, dostęp do kadr), w tym rozwijanie zrównoważonej oferty turystycznej i uzdrowiskowej;
- b) usługi publiczne (m.in. opieka zdrowotna, edukacja, mobilność / dostępność komunikacyjna, energia, gospodarka odpadami, mieszkania, kultura);
- c) kapitał przyrodniczy (m.in. działania na rzecz ochrony środowiska) oraz przygotowanie na zmiany klimatyczne (m.in. lepsze wykorzystanie OZE).

Wskazane wyżej obszary stanowią jeden z punktów wyjścia do pogłębionej analizy wspólnych problemów (wyzwań) i potencjałów *Strefy Przybrzeżnej*.

1.5. Pogłębiona charakterystyka

1.5.1. Sytuacja demograficzna

W *Strefie Przybrzeżnej* mamy do czynienia z przyśpieszającą depopulacją i szybkim starzeniem się społeczeństwa. Silny spadek widoczny jest zwłaszcza wśród osób młodych (20-24 lata) i w wieku przedprodukcyjnym. Wyraźny jest także ubytek w grupie osób w wieku produkcyjnym. Jednocześnie bardzo dynamicznie zwiększa się liczba seniorów, tj. osób w wieku poprodukcyjnym. Obecnie stanowią już oni niemal 1/4 populacji tego obszaru.

¹⁰ W Smołdzinie znajduje się siedziba SPN.

Tabela 3. Profil demograficzny mieszkańców obszaru *Strefy Przybrzeżnej*

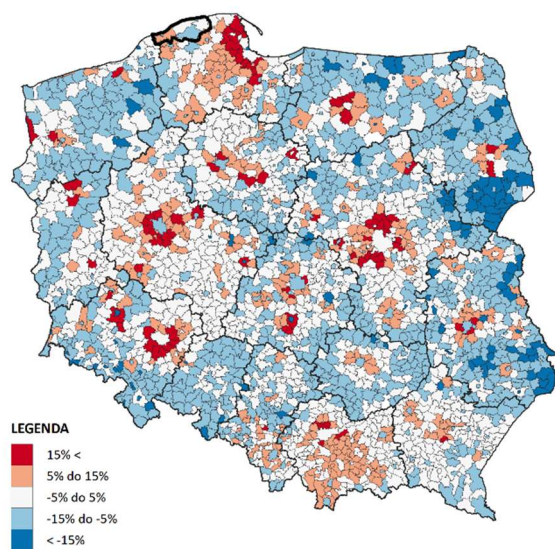
Wskaźnik	2011	2020	Zmiana
Ludność ogółem	47 385	45 331	-4,3%
Ludność w wieku produkcyjnym	30 971	27 132	-12,4%
Liczba mieszkańców w wieku 20-24 l.	3 419	2 539	-25,7%
Liczba mieszkańców w wieku 60-64 l.	3 290	3 636	10,5%
Ludność w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat)	9 294	7 888	-15,1%
Ludność w wieku poprodukcyjnym	7 120	10 311	44,8%
Łączny efekt migracji i przyrostu naturalnego	-44	-406	822,7%
Saldo migracji	-67	-182	171,6%
Przyrost naturalny	23	-224	-1073,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

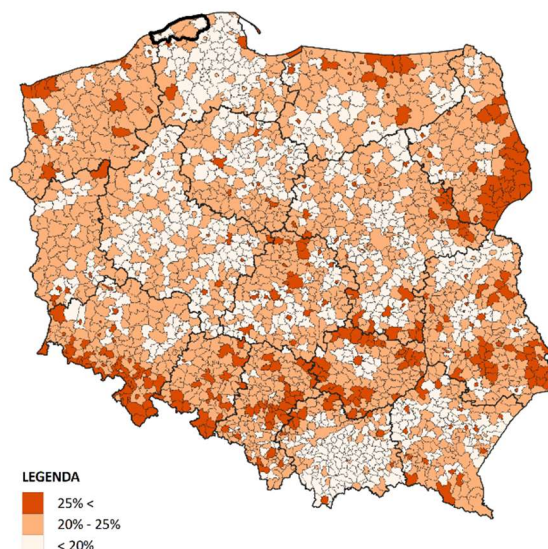
Od 2015 roku w analizowanym obszarze liczba osób w wieku poprodukcyjnym jest większa od populacji w wieku przedprodukcyjnym. Depopulacja i starzenie się społeczeństwa *Strefy Przybrzeżnej* wynika zarówno z rosnącego ujemnego salda migracji, jak również z wyraźnego ujemnego przyrostu naturalnego.

Ryc. 3. Prognozowana sytuacja demograficzna *Strefy Przybrzeżnej* na tle kraju

Prognozowana zmiana liczby ludności
(2017-2030)

Prognozowana zmiana liczby ludności
w wieku 65l. + (2030)

Źródło: opracowanie ZMP na podstawie danych GUS za rok 2019 oraz Prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030

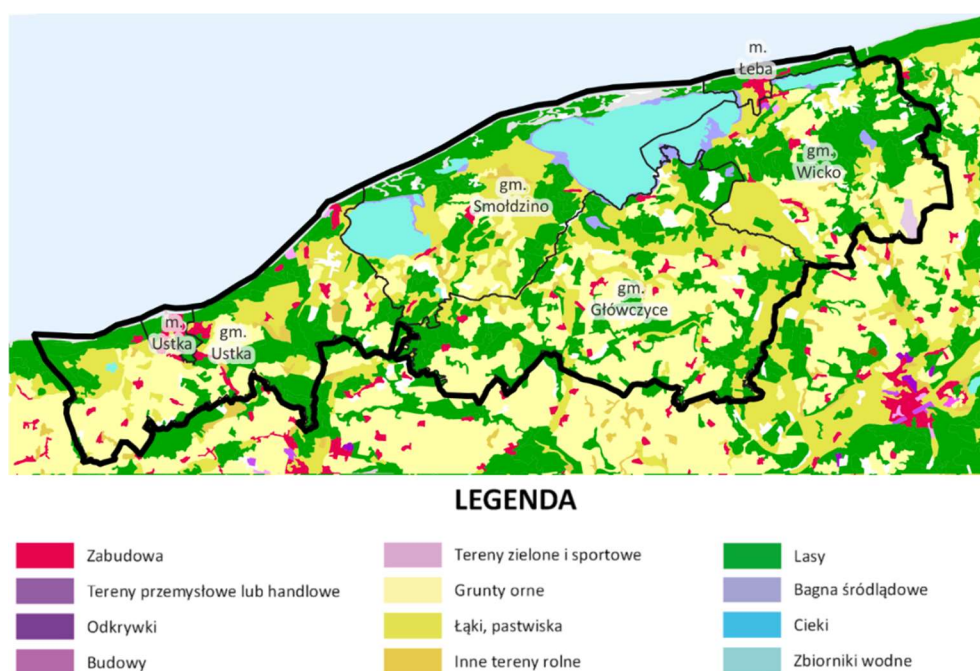
Prognozy pokazują, że profil demograficzny *Strefy Przybrzeżnej* może dalej się pogarszać, a liczebność grupy mieszkańców powyżej 65 roku życia będzie dość szybko rosła¹¹.

Negatywne przewidywania dotyczące emigracji z obszaru *Strefy Przybrzeżnej* zostały pośrednio potwierdzone wynikami badania społecznego, zgodnie z którym zaledwie 12% uczniów ostatnich klas szkół średnich chciałoby w przyszłości zamieszkać (pozostać) w *Strefie Przybrzeżnej*. Jako kluczowe motywacje do opuszczenia tego obszaru młodzi ludzie wskazują m.in. niskie zarobki i niską jakość oferty zatrudnienia, problem z dostępnością mieszkań, słabe skomunikowanie obszaru oraz niską jakość transportu zbiorowego.

1.5.2. Przestrzenne uwarunkowania rozwoju

Strefa Przybrzeżna jest zróżnicowana pod względem funkcji i form użytkowania terenu. Pas wybrzeża jest silnie zalesiony, a duża część tego obszaru użytkowana jest ekstensywnie z uwagi na ograniczenia, wynikające z różnych form ochrony przyrody. Z kolei bardzo dobre, dobre lub umiarkowanie przydatne rolniczo tereny znajdują się w południowej części *Strefy Przybrzeżnej*¹².

Ryc. 4. Klasy pokrycia terenu w *Strefie Przybrzeżnej*

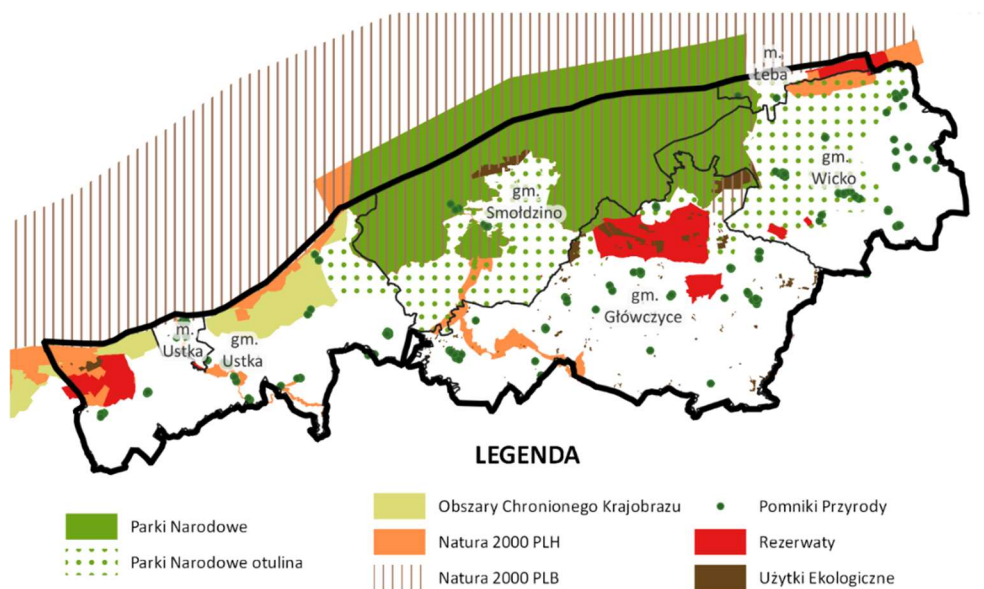
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych CLC_2018 (GIOŚ)

¹¹ *Strefa Przybrzeżna* wyludnia się w szybciej niż zakładała prognoza GUS z 2017 r. Już w latach 2020-2021 liczba ludności spadła do poziomu prognozowanego dla lat 2029-2030.

¹² Chodzi tu o gminę Główny, południową i wschodnią część gminy Wicico, a także o większość gminy Ustka.

Strefa Przybrzeżna ma wybitne walory przyrodnicze. Prawie 27% jej powierzchni zajmują różne formy ochrony przyrody. Jest to Słowiński Park Narodowy (SPN), 9 rezerwatów przyrody, 12 obszarów NATURA 2000, a także 2 obszary chronionego krajobrazu oraz szereg użytków ekologicznych i pomników przyrody.

Ryc. 5. Formy ochrony przyrody na obszarze *Strefy Przybrzeżnej*

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GDOS

SPN leży na terenie pięciu z sześciu gmin *Strefy Przybrzeżnej* (z wyjątkiem miasta Ustka) Wraz z otuliną pokrywa on m.in. cały obszar gminy Smołdzino i miasta Łeba, a także dużą część gminy Wicko¹³.

Walory i atrakcyjność obszaru oraz jakość i czystość środowiska naturalnego potwierdzają przeprowadzone badania społeczne. Jako mocną stroną *Strefy Przybrzeżnej* aspekt ten wskazało 69% badanej młodzieży, 74% pytanym mieszkańców, a także 88% ankietowanych liderów lokalnych.

¹³ Sam SPN (bez otuliny) zajmuje odpowiednio 5,3% powierzchni gminy Główczyce, 21,8% powierzchni gminy Łeba, 64,7% powierzchni gminy Smołdzino, 1,3% powierzchni gminy Ustka oraz 11,1% powierzchni gminy Wicko.

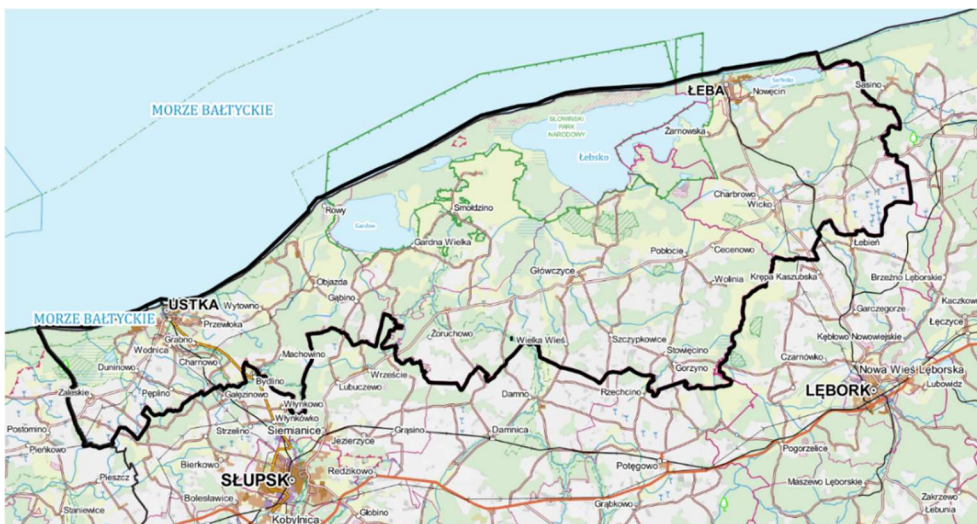
1.5.3. Ważniejsze usługi publiczne

Sieć transportowa i transport zbiorowy

Sieć transportowa w *Strefie Przybrzeżnej* jest oparta o drogi i linie kolejowe rangi krajowej i regionalnej¹⁴. Ustka i Łeba są lokalnymi węzłami integracyjnymi. Głównyce i Wicka leżą na drodze nr 213, która stanowi oś komunikacyjną obszaru w układzie równoleżnikowym i łączy je z węzłami wyższej rangi, tj. Słupskiem i Lęborkiem. Gmina Smołdzino znajduje się z dala od głównych dróg, pozbawiona jest też połączeń kolejowych. Brakuje ich także w gminie Głównyce.

Dostępność *Strefy Przybrzeżnej* do Trójmiasta poprawiła się dzięki uruchomieniu tzw. *Trasy Kaszubskiej* w ciągu drogi S6. Dalszych pozytywnych zmian w tym zakresie należy spodziewać się po budowie kolejnego odcinka tej trasy (Godętowo-Słupsk).

Ryc. 6. Układ sieci transportowej w *Strefie Przybrzeżnej*

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie BDOO

Transport zbiorowy w *Strefie Przybrzeżnej* funkcjonuje w oparciu o węzły przesiadkowe w Słupsku i Lęborku. Analiza podróży ludności w województwie pomorskim¹⁵ wskazuje na niską rangę powiązań międzygminnych w *Strefie Przybrzeżnej*. Głównym celem podróży mieszkańców Głównyc, Smołdzina oraz miasta i gminy Ustka jest Słupsk, z kolei mieszkańcy Łeby i Wicka przemieszczają się głównie do Lęborka¹⁶.

¹⁴ Chodzi tu przede wszystkim o: drogę krajową nr 21 i linię kolejową nr 405 (Słupsk – Ustka); drogę wojewódzką nr 213 (Słupsk – Głównyce – Wicka – Puck); drogę wojewódzką nr 203 Ustka – Darłowo (Koszalin) oraz drogę wojewódzką nr 214 i linię kolejową nr 229 (Lębork – Łeba).

¹⁵ *Analiza aktywności i potencjału ludnościowego województwa pomorskiego, obszaru metropolitalnego i Trójmiasta w oparciu o zachowania użytkowników sieci telefonii komórkowych w 2019 roku*, PBPR, Gdańsk 2019.

¹⁶ Potwierdzają to także wyniki badań społecznych, które wskazują, że większość usług i potrzeb ponadlokalnych mieszkańcy załatwiają poza *Strefą Przybrzeżną* (głównie w Słupsku i Lęborku).

Lokalna sieć dróg i jakość połączeń transportu zbiorowego jest zgodnie wskazywana przez wszystkie grupy respondentów jako słaby punkt *Strefy Przybrzeżnej*. Opinię taką podziela 57% mieszkańców, 53% liderów i 51% młodzieży. Jednocześnie jest to ich zdaniem kwestia, która wymaga znaczącej poprawy dla zwiększenia atrakcyjności tego obszaru jako miejsca do życia i rozwoju. W badaniach wskazało tak odpowiednio 65% młodzieży, 58% liderów i 55% mieszkańców.

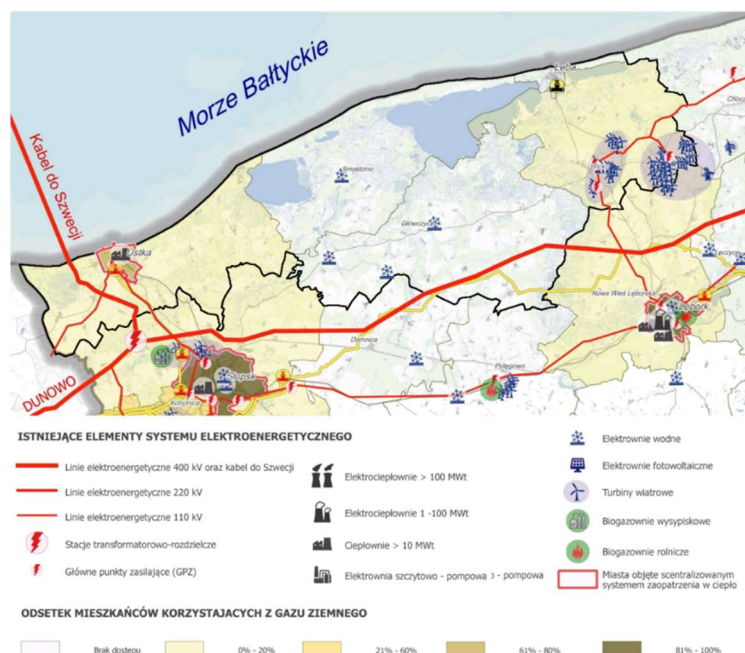
Sieć teleinformacyjna

Czynnikiem negatywnie wpływającym na jakość życia i warunki działania firm może być ograniczony dostęp do szerokopasmowego Internetu w *Strefie Przybrzeżnej*. We wszystkich gminach obszaru, z wyjątkiem miasta Ustka, jest on gorszy niż przeciętnie w Polsce¹⁷.

Infrastruktura elektroenergetyczna

Strefa Przybrzeżna ma rosnące znaczenie dla polskiego systemu energetycznego. W Ustce znajduje się wejście podmorskiego kabla wysokiego napięcia łączącego Polskę ze Szwecją, który łączy się z linią 400 kV biegnącą w południowej części *Strefy*. Linia 110 kV biegnie przez gminę Wicko, stwarzając możliwości przyłączenia farm wiatrowych do krajowej sieci energetycznej. Na Łupawie zlokalizowane są elektrownie wodne, a jedyna duża ciepłownia lokalna znajduje się w Ustce.

Ryc. 7. Podstawowe elementy infrastruktury energetycznej w *Strefie Przybrzeżnej*

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Pomorskiego 2030.

¹⁷ Według danych UKE na 31.12.2021 r. średnia wartość dla Polski wynosi 75% gospodarstw domowych. W *Strefie Przybrzeżnej* najmniej korzystna sytuacja pod tym względem występuje w gminach Wicko (43%), wiejskiej Ustka (48%) i Smołdzino (51%). Tylko nieco lepiej jest w Główniczach (58%) i Łebie (59%), z kolei w mieście Ustka wskaźnik ten wynosi 88%.

Strefa Przybrzeżna stanie się prawdopodobnie w nieodległej przyszłości miejscem lokalizacji ważnych systemowo inwestycji energetycznych związanych m.in. z rozwojem morskich farm wiatrowych na ławicy Słupskiej oraz (być może) z budową elektrowni jądrowej w okolicach Lubiatowa-Kopalina.

Edukacja

Liczba uczniów w szkołach podstawowych w *Strefie Przybrzeżnej* wzrosła, co ma jednak charakter pozorny¹⁸.

Maleje liczba absolwentów, a zwłaszcza uczniów klas pierwszych. Należy spodziewać się kontynuacji tego trendu w związku ze spadającą liczbą dzieci w wieku 3-6 lat. Jednocześnie znacząco rosną koszty utrzymania szkół, a także przedszkoli. Rosną też ogólne wydatki na oświatę i wychowanie, które są obecnie pokrywane w zaledwie ok. 52% z subwencji oświatowej.

Tabela 4. Sytuacja *Strefy Przybrzeżnej* w obszarze edukacji (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2021	Zmiana
Liczba uczniów - szkoły podstawowe (2015-2019)	2 937	3 464	17,9%
Liczba absolwentów - szkoły podstawowe (2015-2020)	399	386	-3,3%
Liczba uczniów I klas - szkoły podstawowe (2015-2020)	650	351	-46,0%
Liczba nauczycieli - szkoły podstawowe (2015-2020)	237	314	32,8%
Wydatki na utrzymanie szkół podstawowych (zł)	29 044 744	52 243 371	79,9%
Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat)	1 841	1 522	-17,3%
Liczba miejsc - przedszkola (2016-2018)	1 040	1 137	9,3%
Liczba nauczycieli - przedszkola (2016-2020)	74	70	-5,7%
Wydatki na utrzymanie przedszkoli (zł)	9 158 470	13 085 795	42,9%
Część oświatowa subwencji ogólnej (zł)	37 900 670	40 743 147	7,5%
Dochody w dziale oświata i wychowanie (zł)	5 103 762	6 077 023	19,1%
Wydatki ogółem na oświatę i wychowanie (zł)	61 023 609	78 520 290	28,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Na obszarze *Strefy Przybrzeżnej* znajduje się tylko jedna szkoła średnia (w Ustce). Jak wynika z przeprowadzonych badań, młodzież z obszaru po ukończeniu szkoły podstawowej naukę kontynuuje najczęściej w Słupsku i Lęborku. Wzmacnia to ich skłonność do poszukiwania pracy poza *Strefą Przybrzeżną*, co deklaruje 64% uczniów ostatnich klas szkół średnich. W konsekwencji rozważają oni możliwość emigracji ze *Strefy Przybrzeżnej*, co deklaruje aż 69% z nich.

¹⁸ Jest to efekt statystyczny reformy edukacji z roku 2017, kiedy uczniowie gimnazjów „powrócili” do szkół podstawowych, zwiększając ich liczebność. Nie ma to więc żadnego związku ze wzrostem wielkości populacji dzieci w wieku szkolnym.

Opieka zdrowotna

Rośnie popyt na usługi zdrowotne wśród mieszkańców *Strefy Przybrzeżnej*. Towarzyszy temu blisko 55% wzrost wydatków publicznych na ochronę zdrowia. Może mieć to związek z rosnącymi potrzebami starzejącej się populacji, jak też z przebiegiem i efektami pandemii SARS-CoV-2.

Tabela 5. Sytuacja *Strefy Przybrzeżnej* w obszarze zdrowia (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2020	Zmiana
Liczba porad lekarskich na 1000 mieszkańców	3 574,2	3 776,9	5,7%
Wydatki ogółem na ochronę zdrowia (zł)	1 806 056	2 806 314	55,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Ponad 70% mieszkańców *Strefy Przybrzeżnej* wskazuje na jakość i dostępność opieki zdrowotnej jako jeden z najważniejszych deficytów obniżających jakość życia, a 60% badanych wskazuje na pilną potrzebę poprawy w tym zakresie¹⁹.

Korzystanie ze środowiska

Presja środowiskowa wywierana przez człowieka w *Strefie Przybrzeżnej* rośnie, głównie w pasie nadmorskim. Staje się ona coraz większym wyzwaniem.

Tabela 6. Sytuacja *Strefy Przybrzeżnej* w obszarze środowiska (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2015	2020	Zmiana
Zużycie wody w ciągu roku na 1 mieszkańca (m ³)	72,5	79,3	9,4%
Ścieki przemysłowe i komunalne w ciągu roku na 1 mieszkańca (m ³)	59,1	63,6	7,6%
Ścieki oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów (dam ³)	2 638	2 844	7,8%
Masa zmieszanych odpadów komunalnych rocznie na 1 mieszkańca (kg)	309,2	271,4	-12,2%
Korzystający z kanalizacji w ogóle ludności (%)	64,2	67,3	3,1
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	294,7	347,8	18,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Wśród pozytywnych zjawisk warto podkreślić redukcję masy odpadów komunalnych i wzrost masy ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów. Z kolei negatywnie należy ocenić wzrost zużycia wody i masy produkowanych ścieków oraz stagnację odsetka osób korzystających z kanalizacji. Należy przypuszczać, że lokalnie występują przekroczenia parametrów jakości powietrza i wód powierzchniowych²⁰.

¹⁹ O skali problemu świadczy choćby fakt, że w latach 2015-2020 umieralność z powodu chorób nowotworowych oraz chorób układu krążenia wzrosła w *Strefie Przybrzeżnej* o blisko 5%.

²⁰ Problem ten widoczny jest zwłaszcza dla rzeki Łupawy, w przypadku której – wg danych PGW Wody Polskie – w okresie 2015-2020 wzrosły zrzuty substancji biogenych. Jest to tendencja odwrotna niż w innych rzekach *Strefy Przybrzeżnej* (Słupia, Łeba).

1.5.4. Sytuacja mieszkańców

Rynek pracy

O pozytywnej sytuacji w *Strefie Przybrzeżnej* świadczy malejąca liczba długotrwale bezrobotnych oraz niski poziom bezrobocia (< 6%), w tym także wśród osób młodych. W 2020 r. prawie 25 tys. mieszkańców *Strefy Przybrzeżnej* uzyskało dochody z tytułu różnych form zatrudnienia, przy czym ponad 13 tys. ze stosunku pracy. Na podstawie zeznań podatkowych i CEIDG można oszacować, że liczba miejsc pracy na tym obszarze przekracza 22 tysiące, a liczba osób prowadzących działalność gospodarczą to ponad 2,5 tys. osób (Tabela 7).

Niestety, widać także kurczenie się zasobów pracy wynikające z negatywnych trendów demograficznych. W latach 2015-2020 w *Strefie Przybrzeżnej* populacja osób w wieku produkcyjnym zmalała o ponad 2 tysiące. Spodziewany dalszy odpływ młodzieży poza *Strefę Przybrzeżną* oraz wzrost liczby emerytów będą w kolejnych latach negatywnie wpływać na lokalny rynek pracy.

Tabela 7. Sytuacja *Strefy Przybrzeżnej* w obszarze rynku pracy (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2020	Zmiana
Długotrwale bezrobotni (powyżej roku)	755	540	-28,5%
Bezrobotni w populacji w wieku produkcyjnym (%)	5,7	5,5	-0,1
Bezrobotni do 25 lat w populacji w wieku produkcyjnym (%)	0,68	0,74	0,1
Długotrwale bezrobotni w populacji w wieku produkcyjnym (%)	2,7	3,0	0,3
Liczba PIT-11 wystawionych przez pracodawców	24 438	22 523	-7,8%
Liczba PIT-11 otrzymanych przez mieszkańców	24 197	24 762	2,3%
Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu stosunku pracy	13 957	13 103	-6,1%
Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą	2 455	2 507	2,1%
Liczba rolników (2017-2020)	969	867	-10,5%
Zmiana wielkości populacji w wieku produkcyjnym (ostatnie 5 lat)	- 1 730	- 2 067	19,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Problemem *Strefy Przybrzeżnej* jest sezonowość zatrudnienia, szczególnie w branży turystycznej. Ogranicza to mieszkańcom możliwość uzyskania stabilnych dochodów.

Młodzież *Strefy Przybrzeżnej* wskazała w badaniu na potrzebę dywersyfikacji lokalnej gospodarki i kreowania nowych miejsc pracy poza turystyką, głównie w takich sektorach, jak: nowe technologie, kultura i rozrywka, handel, przemysł, eko-gospodarka i ochrona środowiska.

Sytuacja materialna

W ostatnich latach dostrzegalna jest poprawa sytuacji materialnej mieszkańców *Strefy Przybrzeżnej*. Obrazuje ją m.in. znaczny spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej oraz zredukowana o ponad połowę liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych, jak również dostrzegalna redukcja odsetka dzieci, których opiekunowie zostali objęci zasiłkami rodzinnymi.

Tabela 8. Sytuacja materialna mieszkańców *Strefy Przybrzeżnej* (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2020	Zmiana
Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej (%)	10,2	6,2	-4,0 pp.
Przyznane dodatki mieszkaniowe na 1000 mieszkańców	75,0	37,0	-50,7%
Dzieci objęte zasiłkiem rodzinnym (%)	32,8	27,5	-5,3 pp.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Poprawę sytuacji materialnej potwierdzają opinie mieszkańców zebrane w trakcie badań. Aż 36% respondentów określiło swoją sytuację materialną jako dobrą lub bardzo dobrą, natomiast 13% - jako złą, zaś 1% – jako bardzo złą. Bardziej optymistyczna okazała się badana młodzież, która w 73% przypadków określiła swą sytuację materialną jako dobrą lub bardzo dobrą.

Aktywność obywatelska

Wysoka aktywność zawodowa mieszkańców *Strefy Przybrzeżnej* sprzyja umocnieniu różnych form aktywności obywatelskiej²¹. Na uwagę zasługuje tu zwłaszcza wyraźne poszerzenie skali działań organizacji pozarządowych. Realizują one coraz ambitniejszy katalog zadań publicznych, których budżet w ostatnich kilku latach wzrósł o prawie 75%. Niestety, spada poziom kulturalnego zaangażowania mieszkańców oraz (w mniejszym stopniu) poziom ich czytelnictwa. Może być to po części efektem pandemii SARS-CoV-2 oraz zmian form spędzania czasu wolnego.

Tabela 9. Aktywność obywatelska w *Strefie Przybrzeżnej* (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2015	2020	Zmiana
Dotacje do zadań publicznych realizowanych przez sektor NGO (zł)	1 339 936	2 321 544	73,3%
Czytelnicy bibliotek na 1 tys. mieszkańców	126	96	-23,2%
Uczestnicy zajęć w ośrodkach kultury na 10 tys. mieszkańców	188	127	-32,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

²¹ Warto pamiętać że po 2. Wojnie Światowej nastąpiła głęboka zmiana struktury społecznej tego obszaru związana z dużymi ruchami ludności. *Strefa Przybrzeżna* (tak jak niemal cała północna i zachodnia Polska) zaczęła wówczas budować swoją nową tożsamość. Proces ten nie jest dokończony, stanowiąc wciąż poważne wyzwanie dla lokalnej społeczności.

1.5.5. Wybrane aspekty lokalnej aktywności gospodarczej

Większą w ostatnich latach aktywność gospodarczą odzwierciedla rosnąca liczba firm, zwłaszcza mikroprzedsiębiorstw. Widoczny jest coraz korzystniejszy, dodatni bilans zmian w rejestrze podmiotów gospodarczych (Tabela 10). Analizując sektory, widać, że najbardziej znaczący przyrost liczby firm nastąpił w budownictwie, działalności profesjonalnej, sektorze zdrowotnym i pozostałych usługach.

Tabela 10. Aktywność gospodarcza w *Strefie Przybrzeżnej* (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2021	Zmiana
Podmioty gospodarcze w REGON (2016-2020)	5 869	6 267	6,8%
Bilans rejestracji / wyrejestrowań w/z REGON (2016-2020)	35	182	420,0%
Liczba podmiotów zatrudniających 1-9 osób (2016-2020)	5 678	6 106	7,5%
Liczba podmiotów zatrudniających 10-49 osób (2016-2020)	150	128	-14,7%
Liczba podmiotów gospodarczych: budownictwo	534	775	45,1%
Liczba podmiotów gospodarczych: handel i naprawy	1 059	995	-6,0%
Liczba podmiotów gospodarczych: przetwórstwo przemysłowe	415	403	-2,9%
Liczba podmiotów gospodarczych: pozostałe usługi	287	331	15,3%
Liczba podmiotów gospodarczych: transport i magazynowanie	284	322	13,4%
Liczba podmiotów gospodarczych: działalność profesjonalna	217	252	16,1%
Liczba podmiotów gospodarczych: zdrowie i pomoc społeczna	164	190	15,9%
Liczba przedsiębiorstw rolniczych (2017-2020)	116	95	-18,1%
Hotele, motele, pensjonaty – liczba obiektów całorocznych	19	21	10,5%
Liczba miejsc całorocznych w obiektach hotelowych	1 682	2 637	56,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Turystyka jest wiodącym sektorem gospodarki dla *Strefy Przybrzeżnej*. Ruch turystyczny koncentruje się w pasie nadmorskim (głównie w Ustce, Łebie i Rowach). Ma on charakter sezonowy, co potwierdza struktura miejsc i obiektów noclegowych w *Strefie Przybrzeżnej*²². Wielkość bazy noclegowej rosta dynamicznie do roku 2020 (pandemia SARS-CoV-2). Pomimo załamania w latach 2020-21, dostrzegalny jest jednak blisko 60% przyrost liczby całorocznych hotelowych miejsc noclegowych, jak też niewielki wzrost liczby całorocznych obiektów noclegowych w grupie: hotele, motele, pensjonaty.

²² Dane GUS nie obejmują wszystkich obiektów noclegowych. Faktyczna liczba obiektów i miejsc noclegowych (szczególnie sezonowych) jest wyraźnie większa niż wskazują to publicznie dane. Dokładniejsze dane dostępne są jedynie dla obiektów skategoryzowanych, jak hotele, motele, pensjonaty.

Głównym produktem turystycznym jest wypoczynek nadmorski w modelu 3S (*sun-sea-sand*). Dostępne są różne atrakcje przyrodnicze i kulturowe²³ (np. ruchome wydmy, latarnie morskie, wieże widokowe, szlaki piesze i rowerowe, parki rozrywki). Rośnie także znaczenie turystyki aktywnej (np. rowerowej, kajakowej, żeglarskiej i konnej) oraz przyrodniczo-krajoznawczej, uzdrowiskowej i biznesowej.

Warto też podkreślić, że w *Strefie Przybrzeżnej* funkcjonują trzy porty morskie: Łeba, Rowy i Ustka. Porty w Łebie i Ustce cechuje ponadlokalne oddziaływanie, wielofunkcyjność i międzynarodowy status (morskie przejścia graniczne). Port w Rowach jest mniejszy i obsługuje głównie rybołówstwo i przybrzeżny ruch turystyczny. Przed Ustką i Łebą otwierają się nowe długofalowe możliwości rozwoju w związku z planowanym uruchomieniem serwisowania morskich farm wiatrowych.

1.5.6. Potencjał inwestycyjny gmin

O pozytywnych zmianach poziomu aktywności gospodarczej na *Strefie Przybrzeżnej* pośrednio świadczy znaczący wzrost dochodów gmin z tytułu udziału w podatkach centralnych (PIT i CIT), a także wzrost strumienia ich dochodów z tytułu podatku od nieruchomości i podatku od czynności cywilno-prawnych (wzrost o prawie 150%).

Tabela 11. Dochody publiczne w *Strefie Przybrzeżnej* (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2021	Zmiana
Dochody z tytułu podatku od nieruchomości (zł)	38 146 688	44 731 387	17,3%
Dochody z tytułu udziału w PIT (zł)	28 647 381	39 911 931	39,3%
Dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych	2 536 122	6 224 084	145,4%
Dochody z tytułu rolnego i leśnego (zł)	4 672 822	5 182 384	10,9%
Dochody z tytułu udziału w CIT (zł)	991 679	1 770 435	78,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Lepsza koniunktura gospodarcza przełożyła się na wyraźny wzrost dochodów ogółem gmin *Strefy Przybrzeżnej*. Niepokoi jednak przeciętny poziom dochodów własnych oraz spadek ich udziału w dochodach ogółem. Silny wzrost wydatków bieżących nie przeszkodził gminom *Strefy Przybrzeżnej* w wyraźnym zwiększeniu strumienia wydatków majątkowych (głównie inwestycyjnych), które sięgnęły prawie ¼ ogółu wydatków. Odbiło się na zadłużeniu, którego wartość wzrosła o połowę.

²³ *Strefę Przybrzeżną*, obok walorów przyrodniczych, wyróżnia unikalne w kraju dziedzictwo kulturowe. Jego elementem są m.in. liczne budynki o konstrukcji szkieletowej tworzące tzw. „Krainę w Kratę”. Zachowały się tu również liczne zabytki kultury materialnej Słowińców. Ich domostwa i przedmioty codziennego użytku można podziwiać m. in. w Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach.

Tabela 12. Sytuacja budżetów gmin w *Strefie Przybrzeżnej* (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2021	Zmiana
Dochody ogółem (zł)	237 621 929	348 246 706	46,6%
Dochody własne w dochodach ogółem (%)	55,1	53,0	-2,1 pp.
Dochody własne na mieszkańca (zł/os.)	2 809	4 123	46,8%
Wydatki ogółem (zł)	212 715 577	356 605 909	67,6%
Wydatki bieżące (zł)	190 782 596	270 485 000	41,8%
Wydatki majątkowe w wydatkach ogółem (%)	10,3	24,2	13,9 pp.
Kwota zadłużenia (zł)	64 031 100	96 051 482	50,0%
Zobowiązania do spłaty na mieszkańca (zł/os)	1 374	2 146	56,2%
Nadwyżka operacyjna netto (zł)	15 628 168	20 615 732	31,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

Patrząc na korzystne zmiany nadwyżki operacyjnej netto (wzrost o ponad 30%), należy pozytywnie ocenić możliwości dalszego inwestowania środków publicznych w rozwój *Strefy Przybrzeżnej*, w tym zapewnienia wkładu własnego na realizację przedsięwzięć wspieranych środkami zewnętrznymi, głównie z UE.

1.5.7. Narzędzia i ograniczenia we wzmacnianiu lokalnej gospodarki

Jednym z czynników, który może napędzać lokalny rozwój są inwestycje drogowe. Odgrywają one spore znaczenie w wydatkach majątkowych gmin. Wartość nakładów dotyczących dróg lokalnych wrosła w ostatnich latach o ponad 120%. Wynika to m.in. z dużych zaległości w zakresie podstawowej infrastruktury transportowej na tym obszarze²⁴.

Tabela 13. Czynniki atrakcyjności gospodarczej *Strefy Przybrzeżnej* (wybrane wskaźniki)

Wskaźnik	2016	2020	Zmiana
Wydatki na drogi w budżecie gmin (%)	6,8	10,4	3,6 pp.
Wydatki na drogi na 1 mieszkańca (zł)	34 939	77 840	122,8%
Powierzchnia gmin objęta obowiązującymi MPZP ²⁵ (%)	20,1	24,3	4,2 pp.
Liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców	3,05	2,23	-26,9%
Liczba mieszkań planowana w nowych budynkach	487	242	-50,3%
Liczba inwestycji na podstawie WZ ²⁶ na 1000 mieszkańców	5,4	4,9	-8,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MRL

²⁴ Inwestycje te są prawdopodobnie jedną z przyczyn, dla których – pomimo wzrostu liczby samochodów – liczba wypadków drogowych w *Strefie Przybrzeżnej* zmalała o ponad 25% w latach 2016-2021.

²⁵ Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

²⁶ Decyzje o warunkach zabudowy.

Barierami rozwoju aktywności gospodarczej w *Strefie Przybrzeżnej* mogą być: malejąca liczba oddanych do użytku i planowanych do oddania mieszkań, a także względnie niski stopień pokrycia terenu miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Obserwujemy obecnie także stagnację pod względem liczby uruchamianych inwestycji, co może w przyszłości rzutować na atrakcyjność *Strefy Przybrzeżnej*.

Powyższe wskazania mocno korespondują z wynikami badania opinii liderów *Strefy Przybrzeżnej*, którzy akcentują m.in. potrzebę wzmocnienia zewnętrznych powiązań komunikacyjnych, poprawy dostępności mieszkań, a także wsparcia dla rozwoju przedsiębiorczości i budowy marki dla tego obszaru.

Specyficznym ograniczeniem dla inwestowania w różne sfery aktywności gospodarczej w *Strefie Przybrzeżnej* jest znaczna powierzchnia obszarów chronionych.²⁷ Wymusza to ukierunkowanie działalności przedsiębiorstw na spełnianie wysokich wymogów bezpieczeństwa środowiskowego oraz zachęca do lokowania w *Strefie Przybrzeżnej* „czystych” technologicznie branż usługowych (dotyczy to także turystyki) lub produkcyjnych.

Regulacyjne, instytucjonalne i promocyjne narzędzia lokalnego wsparcia rozwoju gospodarczego w *Strefie Przybrzeżnej* mają raczej standardowy charakter²⁸.

Na obszarze tym brakuje wspólnej promocji, wspólnych programów wspierania przedsiębiorczości, a także regularnego rozpoznania potrzeb i sytuacji przedsiębiorców. Nie ma też wspólnej bazy i oferty terenów inwestycyjnych, choć większość gmin dysponuje takimi terenami²⁹. Poza tym, współpraca między samymi przedsiębiorcami, a także współpraca między samorządem a sektorem prywatnym jest raczej ograniczona³⁰.

1.5.8. Podsumowanie

Procesy depopulacji i starzenia się społeczeństwa w *Strefie Przybrzeżnej* przyśpieszają. Prognozy demograficzne nie są optymistyczne. Silna jest emigracja osób młodych, których związki z tym obszarem często kończą się już po szkole podstawowej. Kurcząca się populacja młodzieży i młodych dorosłych może zagrozić ekonomicznym podstawom rozwoju *Strefy Przybrzeżnej*³¹.

²⁷ Dotyczy to szczególnie gminy Smołdzino, której obszar w całości jest objęty różnymi formami ochrony przyrody.

²⁸ W ramach prac nad diagnozą przeprowadzono m.in. badanie warunków rozwoju przedsiębiorczości w *Strefie Przybrzeżnej*.

²⁹ Szacuje się, że gminy *Strefy Przybrzeżnej* dysponują obecnie ponad 450 ha terenów z przeznaczeniem pod inwestycje.

³⁰ Silniejsze są jedynie powiązania w sferze turystyki, gdzie w zakresie promocji i informacji turystycznej działają lokalne organizacje turystyczne.

³¹ Napływ obywateli Ukrainy w 2022 roku spowodował chwilowy wzrost liczby mieszkańców *Strefy Przybrzeżnej*. Może to wpłynąć na demograficzny profil obszaru, choć skala i trwałość potencjalnych zmian są teraz niemożliwe do oszacowania.

Obszar ten cierpi na syndrom peryferyjności, co uwidacznia zwłaszcza ograniczona dostępność transportowa i niewystarczający zasięg szerokopasmowego Internetu.

Wyraźny jest także syndrom sezonowości wiążący się z niestabilnością zatrudnienia i brakiem perspektyw rozwojowych, co wynika przede wszystkim z dominacji sektora turystycznego w gospodarce obszaru.

Korzystna w ostatnich latach sytuacja gospodarcza przełożyła się na poprawę aktywności zawodowej, biznesowej i społecznej mieszkańców *Strefy Przybrzeżnej*. Znajduje to potwierdzenie w dość dobrej sytuacji finansowej gmin tego obszaru.

Nie przekłada się jednak na wzrost ich samodzielności finansowej i nie redukuje silnych obciążeń związanych z bieżącym finansowaniem głównych usług publicznych (w tym edukacji i opieki zdrowotnej). Pozytywnie należy jednak ocenić wyraźny wzrost publicznych wydatków inwestycyjnych i zabezpieczenie możliwości dalszego inwestowania lokalnych środków publicznych w rozwój *Strefy Przybrzeżnej*.

Kluczowy wpływ na kierunki rozwoju *Strefy Przybrzeżnej* mają wyjątkowe walory przyrodnicze oraz aspekty związane z ochroną przyrody, w tym z funkcjonowaniem *Słowińskiego Parku Narodowego*. Dotyczy to m.in. typów aktywności gospodarczej, które powinny się rozwijać na tym obszarze z korzyścią dla lokalnej społeczności i z poszanowaniem zasad zrównoważonego gospodarowania zasobami środowiska.

Strefa Przybrzeżna potrzebuje dywersyfikacji gospodarki, trwałego podniesienia atrakcyjności osiedleńczej i takiego ukształtowania struktury przestrzennej, które uodporni ten obszar na szoki zewnętrzne i pozwoli racjonalnie wykorzystać jego nieprzeciętne zasoby i możliwości. Kluczem do rozwiązania głównych problemów będą stabilne miejsca pracy poza turystyką i rolnictwem oraz paleta zachęt do pozostania / osiedlania się tu przez ludzi młodych i ludzi aktywnych zawodowo, przy pełnym uwzględnieniu potrzeb rosnącej populacji seniorów.

Wydaje się, że dla *Strefy Przybrzeżnej* otwierają się tzw. okna możliwości związane z odnawialnymi źródłami energii i bezpieczeństwem energetycznym, a także z gospodarką neutralną klimatycznie (m.in. zrównoważona turystyka, wyspecjalizowana działalność portowo-logistyczna i produkcyjna, sektor żywności wysokiej jakości).

1.6. Potencjał, problemy i potrzeby

1.6.1. Potencjał

W *Strefie Przybrzeżnej* można mówić o minimum trzech istotnych grupach ZASOBÓW³² oraz trzech istotnych grupach PRODUKTÓW³³.

Tabela 14. Zidentyfikowane kluczowe grupy zasobów i produktów *Strefy Przybrzeżnej*

Kluczowe ZASOBY (w grupach)	Kluczowe PRODUKTY (w grupach)
1. Unikalna przyroda i dziedzictwo kulturowe Ziemi Słowińskiej jako fundament zrównoważonej turystyki i usług spędzania czasu wolnego.	1. Infrastruktura dedykowana różnym formom turystyki (w tym aktywnej, kwalifikowanej, kulinarnej, przyrodniczej, uzdrowskiej, rehabilitacyjnej, eventowej, edukacyjnej).
2. Dobre warunki dla rozwoju „czystych” branż gospodarki (rozwijających się w warunkach wysokiej jakości środowiska) oraz dla produkcji energii ze źródeł odnawialnych.	2. Specyficzne sektory aktywności gospodarczej , w tym poszerzająca się gama usług portowych, rozwinięte przetwórstwo ryb, rozwijająca się produkcja energii ze źródeł odnawialnych.
3. Wielokierunkowe możliwości rozwoju portów w Ustce i Łebie , m.in. w związku z obsługą morskich farm wiatrowych.	3. Lokalne wyroby i usługi , specyficzne dla obszaru – w tym spożywcze czy zdrowotne.

Źródło: opracowanie własne

Znaczna część ZASOBÓW ma spore „rezerwy” (możliwości wykorzystania) dla wzmocnienia już funkcjonujących i kreowania nowych PRODUKTÓW w *Strefie Przybrzeżnej*, w tym takich, które wpisują się w realizację celów polityki rozwoju na poziomie regionu, kraju i UE (m.in. neutralność klimatyczna /zerowy ślad węglowy, energetyka odnawialna, czy ochrona bioróżnorodności).

1.6.2. Problemy

Jako kluczowe PROBLEMY³⁴ *Strefy Przybrzeżnej* można wskazać:

- 1) Uzależnienie lokalnej gospodarki od działalności sezonowej;
- 2) Względnie niska atrakcyjność zamieszkania dla osób w wieku produkcyjnym;
- 3) Nie w pełni spożytkowany i zabezpieczony potencjał przyrodniczy.

³² ZASOBY są definiowane jako kapitał bazowy, czyli to, czym dysponuje *Strefa Przybrzeżna*, i co można wykorzystać jako źródło jej rozwoju, a jednocześnie to, co stanowi jej specyficzne cechy / wyróżniki i jest niezbędne do tworzenia produktów.

³³ PRODUKTY są definiowane jako to, co powstaje dzięki celowemu wykorzystaniu zasobów przez władze publiczne, mieszkańców, biznes czy organizacje pozarządowe, a więc dobra materialne, usługi, miejsca, organizacje, zdarzenia, idee, które generują korzyści zarówno dla osób i podmiotów żyjących / działających w *Strefie Przybrzeżnej*, jak i dla tych, którzy korzystają z jej możliwości (np. dochody, podatki, miejsca pracy, oferta turystyczna, wizerunek, usługi publiczne, itd.).

³⁴ Niekorzystne zjawiska i procesy, a także bariery rozwoju i niewykorzystane możliwości specyficzne dla *Strefy Przybrzeżnej*.

Choć dotyczą one różnych obszarów, to ich przyczyny często są wspólne (zbieżne), czego dobrym przykładem są m.in. specyficzne rygory ochronne, a także niska jakość usług publicznych (np. transport zbiorowy), czy też sezonowość i płytkość rynku pracy. Można więc stwierdzić, że niektóre przyczyny generują konsekwencje (problemy) w kilku obszarach. Powinno to pomóc w dobrym ukierunkowaniu (skoncentrowaniu) strategicznych celów rozwojowych.

1.6.3. Potrzeby

Wyniki badań mieszkańców, młodzieży oraz liderów lokalnych wskazują z jednej strony na dość zróżnicowany stosunek tych grup do atrakcyjności *Strefy Przybrzeżnej*, zaś z drugiej identyfikują wiele podzielanych przez te grupy poglądów, co do atutów i deficytów tego obszaru, a także co do pilnej konieczności realizacji określonych typów przedsięwzięć.

Tabela 15. Synteza wyników badań społecznych przeprowadzonych dla *Strefy Przybrzeżnej*

 STREFA PRZYBRZEŻNA	 MŁODZIEŻ	 MIESZKAŃCY	 LIDERZY
MIEJSCE DO ŻYCIA	60% 22% 	70% 19% 	90% 6%
 KLUCZOWE ATUTY	 JAKOŚĆ ŚRODOWISKA ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA WIĘZI I TRADYCJE RODZINNE		
	 RELACJE MIĘDZYLUZDZIE BEZPIECZEŃSTWO	JAKOŚĆ PRZESTRZENI PUBLICZNYCH JAKOŚĆ DZIAŁANIA JST 	
 KLUCZOWE DEFICYTY	 RYNEK PRACY (ZAROBKI) DOSTĘPNOŚĆ I CENY MIESZKAŃ TRANSPORT ZBIOROWY 		
	SKOMUNIKOWANIE OBSZARU	 OFERTA USŁUG ZDROWOTNYCH	
		OFERTA KULTURALNO-ROZRYWKOWA	OFERTA EDUKACJI I KSZTAŁCENIA
 PILNE POTRZEBY	 POWIĄZANIA TRANSPORTOWE NOWE MIEJSCA PRACY 		
	WSPARCIE PRZEDSIĘBIORCZOŚCI	LEPSZA OPIEKA ZDROWOTNA	WZROST DOSTĘPNOŚCI MIESZKAŃ

Źródło: opracowanie własne

1.7. Rysujące się wyzwania

WYZWANIA stojące przed *Strefą Przybrzeżną* są następujące:

WYZWANIE 1. Transformacja profilu turystycznego.

rozwój turystyki zrównoważonej, całorocznej, przyjaznej środowisku, zdrowotnej, aktywnej; oparcie oferty turystycznej na walorach przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych i uzdrowiskowych, a także na lokalnych produktach

WYZWANIE 2. Budowanie odporności i neutralności klimatycznej.

redukcja presji człowieka na obszary chronione, ograniczenie emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych, wzmacnianie bioróżnorodności, budowa lokalnych wspólnot energetycznych opartych na OZE, upowszechnianie rozwiązań cyrkularnych w działalności gospodarczej oraz w sektorze publicznym i obywatelskim

WYZWANIE 3. Uwolnienie lokalnego potencjału gospodarczego i społecznego.

wzrost aktywności w nie-turystycznych sektorach lokalnej gospodarki (np. rolno-spożywczy, portowo-logistyczny, energetyczny), pobudzenie działań organizacji obywatelskich

WYZWANIE 4. Przełamanie transportowej bariery rozwoju.

poprawa dostępności obszaru, zwiększenie spójności lokalnej sieci transportowej, upowszechnienie niskoemisyjnych środków transportu i poprawa konkurencyjności transportu zbiorowego

Wyzwania te są ważnym punktem odniesienia przy formułowaniu celów strategicznych, kierunków działań oraz zasad współpracy dla *Strefy Przybrzeżnej* w horyzoncie 2033 roku.

2. Cele

Na podstawie przeprowadzonych prac diagnostycznych, a także w oparciu o zdefiniowane wyzwania (patrz: punkt [1.7](#)) oraz długofalowe trendy i przewidywania dotyczące zmian istotnych uwarunkowań rozwojowych – sformułowano cel generalny (wizję) i cele strategiczne dla *Strefy Przybrzeżnej* w horyzoncie 2033 roku.

Cele dla *Strefy Przybrzeżnej* wpisują się w cele polityki regionalnej określone w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030*³⁵. Są one również w pełni zgodne z celami regionu określonymi w *Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030*.

2.1. Cel generalny (wizja)

STREFA PRZYBRZEŻNA w 2033 roku to istotny dla bezpieczeństwa i rozwoju kraju i Pomorza obszar, który zmierza ku neutralności klimatycznej, odpowiedzialnie gospodaruje zasobami przyrodniczymi i dostępem do morza, w pełni wykorzystuje potencjał OZE, wspiera aktywność mieszkańców, oferuje wysoki poziom usług publicznych, tworzy atrakcyjne miejsca pracy, zapewnia unikalną ofertę turystyczną, leczniczą i rekreacyjną oraz redukuje swą peryferyjność transportową.

2.2. Cele strategiczne

1. Odporność na zmiany klimatu.

Wyzwanie:

Budowanie odporności i neutralności klimatycznej.

Podstawowe kierunki działań:

- a) Redukcja presji człowieka na obszary chronione;
- b) Wzmacnianie bioróżnorodności;
- c) Ograniczenie emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych;
- d) Zabezpieczenie przed skutkami ekstremalnych zjawisk pogodowych;
- e) Budowa świadomości klimatycznej.

2. Autonomia energetyczna.

Wyzwanie:

Uwolnienie potencjału gospodarczego i społecznego.

³⁵ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 17 września 2019 roku.

Podstawowe kierunki działań:

- a) Tworzenie lokalnych wspólnot energetycznych opartych na OZE;
- b) Redukcja zużycia energii, w tym poprawa efektywności energetycznej;
- c) Uruchomienie bezemisyjnego transportu zbiorowego.

3. Prężna baza gospodarcza.

Wyzwania:

- Uwolnienie potencjału gospodarczego i społecznego;
- Przełamanie transportowej bariery rozwoju.

Podstawowe kierunki działań:

- a) Inwestowanie w rozwiązania eko-efektywne generujące niski ślad węglowy i promujące obieg zamknięty w biznesie, sektorze publicznym i obywatelskim.
- b) Wzrost aktywności w nie-turystycznych sektorach lokalnej gospodarki (np. portowo-logistyczny, energetyczny, rolno-spożywczy).

4. Atrakcyjne warunki zamieszkania.

Wyzwania:

- Uwolnienie potencjału gospodarczego i społecznego;
- Przełamanie transportowej bariery rozwoju.

Podstawowy kierunek działań:

Zapewnienie jakości i dostępności podstawowych usług publicznych (zdrowie, edukacja, kultura, sport, rekreacja, mieszkalnictwo, bezpieczeństwo publiczne, lokalna sieć transportowa, nisko-/zeroemisyjny transport zbiorowy).

5. Wysokiej jakości oferta turystyczna.

Wyzwania:

- Transformacja profilu turystycznego;
- Uwolnienie potencjału gospodarczego i społecznego.

Podstawowy kierunek działań:

Dostosowanie oferty do wymogów środowiskowych i jej mocniejsze oparcie na lokalnych zasobach przyrodniczo-krajobrazowych, kulturowych i uzdrowiskowych, a także jej uzupełnianie pod kątem rosnących wymagań odbiorców.

2.3. Wskaźniki realizacji

Przyjęto poniższe wskaźniki realizacji celów strategicznych. Stanowią one punkt wyjścia dla działań w zakresie monitorowania i oceny realizacji *Strategii*.

[ostateczna liczba, nazwy i wartości wskaźników zostaną przesądzone do 21.04]

Tabela 16. Cele strategiczne oraz wskaźniki ich realizacji

Wskaźnik	Miara	Wartość bazowa (2021)	Stan docelowy (2033)	Źródło danych	Częstość pomiaru
Cel strategiczny 1: Odporność na zmiany klimatu					
Redukcja emisji gazów cieplarnianych	<i>tCO_{2e}</i>	-	- 50%	GUS, MRL, badania własne	minimum co 2 lata
Ludność lepiej zabezpieczona powodziowo	<i>liczba</i>	-	+25%		
Ścieki przemysłowe i komunalne wytworzone w ciągu roku w przeliczeniu na mieszkańca	<i>m³</i>	65,3	< 70,0		
Korzystający z kanalizacji w ogóle ludności	<i>%</i>	67,3	> 75,0		
Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku w przeliczeniu na mieszkańca	<i>kg</i>	325,5	< 300		
Cel strategiczny 2: Autonomia energetyczna					
Wzrost mocy zainstalowanej OZE	<i>MW</i>	-	+ 25%	GUS, MRL, badanie własne	minimum co 2 lata
Nowe wspólnoty energetyczne	<i>liczba</i>	-	15		
Energia wytworzona ze źródeł odnawialnych dla zaspokojenia lokalnych potrzeb	<i>MWh</i>	-	+ 50%		
Cel strategiczny 3: Prężna baza gospodarcza					
Podmioty gospodarcze w REGON	<i>liczba</i>	6 438	> 6 500	POLTAX, GUS, MRL	minimum co 2 lata
Podatnicy osiągający dochody z tytułu stosunku pracy (2020)	<i>osoby</i>	13 103	> 15 000		
Podatnicy osiągający dochody z tytułu działalności gospodarczej (2020)	<i>osoby</i>	2 507	> 2 700		
Cel strategiczny 4: Atrakcyjne warunki zamieszkania					
Ludność ogółem	<i>osoby</i>	42 520	> 40 000	GUS, MRL	minimum co 2 lata
Odsetek osób w wieku produkcyjnym	<i>%</i>	58,8	> 55,0		
Napływ migracyjny ogółem	<i>osoby</i>	485	> 500		
Cel strategiczny 5: Wysokiej jakości oferta turystyczna					
Miejsca całoroczne w obiektach hotelowych	<i>liczba</i>	2 637	> 3 000	GUS, MRL, badania własne	minimum co 2 lata
Podmioty gospodarcze w sekcjach Q i R PKD ³⁶	<i>liczba</i>	320	> 400		
Wzrost odsetka turystów poza sezonem	<i>%</i>	-	+15 pp.		
Wzrost liczby osób korzystających z usług sanatoryjno-uzdrowiskowych	<i>liczba</i>	-	+ 30%		

Źródło: opracowanie własne

³⁶ Sekcja Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna; Sekcja R – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją.

3. Projekty

3.1. Projekty strategiczne

Wstępnie zidentyfikowano **cztery projekty strategiczne**, których realizacja może w dłuższej perspektywie znacząco przyczynić się do realizacji celów *Strategii*.

Nadano im (wstępnie) następujące nazwy i akronimy:

1. Transformacja energetyczna *Strefy Przybrzeżnej (EKO-ENERGIA)*;
2. Błękitno-zielona *Strefa Przybrzeżna (EKO-SYSTEM)*;
3. Bioróżnorodność i tradycja *Strefy Przybrzeżnej (EKO-TUR-EDU)*;
4. *Strefa Przybrzeżna w kierunku zero odpadów (EKO-PRODUKT)*.

Projekty strategiczne będą przygotowane lub realizowane wspólnie przez uczestników Partnerstwa *Strefa Przybrzeżna*, a także przez inne podmioty z tego obszaru. Będą one kładły nacisk na kompleksowe i długofalowe podejście do rozwiązania adresowanych problemów. Przyjmą one postać pakietów powiązanych i skoordynowanych przedsięwzięć obejmujących m.in. inwestycje, działania organizacyjne, czy tzw. elementy miękkie. Ich realizacja zostanie podzielona na mniejsze zadania (projekty) finansowane z różnych źródeł.

Efekty realizacji projektów strategicznych będą oddziaływać w skali ponadlokalnej, łącząc w sobie wymiar społeczno-gospodarczy oraz środowiskowo-przestrzenny. Projekty te są powiązane, co dodatkowo wzmocni ich wpływ.

W koncepcjach projektów strategicznych można dostrzec dążenie do poprawy jakości i efektywności dostarczanych lokalnej wspólnocie usług publicznych, a także dbałość o wzmocnienie i utrwalenie bazy podatkowej (dochodów własnych) gmin *Strefy Przybrzeżnej*.

Przedstawione poniżej opisy są szkicami o charakterze wywoławczym.

Będą one uzupełniane / uszczuplane i weryfikowane na dalszych etapach przygotowania i realizacji *Strategii*. Niewykluczone jest, że ostatecznie liczba i zakres projektów strategicznych ulegną zmianie.

UZASADNIENIE

Strefa Przybrzeżna potrzebuje:

- a. Przełamania deficytu i zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii.
- b. Kompleksowych rozwiązań prowadzących do stabilizacji kosztów energii.
- c. Redukcji negatywnego oddziaływania sektora energii i transportu na środowisko i klimat.
- d. Likwidacji wykluczenia komunikacyjnego.
- e. Poprawy świadomości ekologicznej / klimatycznej mieszkańców.

IDEA

Uczynienie ze *Strefy Przybrzeżnej* obszaru zdolnego samodzielnie zaspokoić swoje potrzeby energetyczne i cechującego się czystym powietrzem dzięki stosowaniu szerokiej gamy odnawialnych źródeł energii oraz nowoczesnych rozwiązań technologicznych redukujących marnowanie energii.

KLUCZOWE KOMPONENTY

1. Tworzenie lokalnych wspólnot (spółdzielni, klastrów) energetycznych opartych na OZE.
2. Redukcja zużycia energii, w tym podnoszenie efektywności energetycznej (np. budynków).
3. Redukcja emisji z lokalnych i indywidualnych źródeł ciepła zasilanych węglowodorami.
4. Uruchomienie zeroemisyjnego transportu zbiorowego i ułatwienia dla pojazdów zeroemisyjnych.
5. Program edukacji (budowy świadomości) energetycznej.

LIDER i PARTNERZY

Za realizację odpowiadać będzie **Miasto Ustka** w ścisłej współpracy z innymi podmiotami tworzącymi Partnerstwo *Strefa Przybrzeżna*, a także z zainteresowanymi przedsiębiorcami, rolnikami, organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami.

OKRES REALIZACJI

2023-2025 (faza inicjująca / pilotaż); 2026-2033 (faza zasadnicza).

OCZEKIWANE EFEKTY

- a. Zmniejszenie zużycia energii i wzrost autonomii energetycznej.
- b. Ograniczenie emisji, poprawa jakości powietrza.
- c. Rozwinięcie lokalnego rynku energii oraz redukcja ubóstwa energetycznego.
- d. Większa atrakcyjność inwestycyjna *Strefy Przybrzeżnej*.
- e. Lepsza dostępność transportowa obszaru.

SZACUNKOWA WARTOŚĆ

90 mln zł

(w tym: termomodernizacja min. 20 mln zł; wspólnoty energetyczne min. 50 mln zł, zielony transport zbiorowy min. 20 mln zł).

UZASADNIENIE

Strefa Przybrzeżna potrzebuje:

- a. Poprawy jakości wód i lepszego systemu ich monitorowania.
- b. Lepszego dostępu do wody na cele użytkowe.
- c. Zwiększenia odporności na zmiany klimatu, w tym poprawy bezpieczeństwa powodziowego
- d. Poprawy świadomości ekologicznej / klimatycznej mieszkańców.

IDEA

Uczynienie ze *Strefy Przybrzeżnej* obszaru cechującego się wysoką jakością i dobrą dostępnością zasobów wodnych oraz wysokim poziomem zabezpieczeń przed skutkami ekstremalnych zjawisk pogodowych (w tym susz i powodzi).

KLUCZOWE KOMPONENTY

1. Budowa/rozbudowa systemu wodociągowego (sieć, ujęcia).
2. Budowa/rozbudowa systemu kanalizacyjnego (oczyszczalnie, sieć).
3. Rozwój systemu zagospodarowania wód opadowych, w tym budowa zbiorników retencyjnych.
4. Zwiększenie udziału powierzchni biologicznie czynnych (zielonych).
5. Odtworzenie systemów melioracyjnych.
6. Rozwój systemu monitoringu wód powierzchniowych oraz bazy danych o ich jakości.

LIDER i PARTNERZY

Za realizację odpowiadać będzie **Miasto Łeba** w ścisłej współpracy z innymi podmiotami tworzącymi Partnerstwo *Strefa Przybrzeżna*, a także ze wszystkimi zainteresowanymi partnerami.

OKRES REALIZACJI

2023-2024 (faza inicjująca / pilotaż); 2025-2028 (faza zasadnicza).

OCZEKIWANE EFEKTY

- a. Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych.
- b. Wzrost gotowości na ekstremalne zjawiska pogodowe.
- c. Poprawa atrakcyjności osiedleńczej i wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców.
- d. Wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszaru.

SZACUNKOWA WARTOŚĆ

60 mln zł

(w tym: system monitoringu wód, zbiorniki retencyjne i odwodnienia, rowy melioracyjne, ujęcia wody, hydrofornie, sieć wodociągowa, kanalizacja sanitarna, oczyszczalnie ścieków, kanalizacja deszczowa, powierzchnie zielone, odtworzenie ogrodów deszczowych).

Projekt strategiczny 3: Bioróżnorodność i tradycja Strefy Przybrzeżnej (EKO-TUR-EDU)

UZASADNIENIE

Strefa Przybrzeżna potrzebuje:

- a. Skuteczniejszej ochrony ekosystemów.
- b. Redukcji negatywnej presji ruchu turystycznego na obszary cenne przyrodniczo.
- c. Dostosowania infrastruktury turystycznej do wymogów bezpieczeństwa środowiskowego.
- d. Uporządkowania, uatrakcyjnienia i poprawy dostępności informacji nt. walorów i oferty obszaru.

IDEA

Uczynienie ze *Strefy Przybrzeżnej* obszaru zdolnego do utrzymania i właściwego udostępniania swych walorów przyrodniczych i kulturowych, swej lokalnej tradycji i jej materialnych przejawów, a także zapewniającego wysokiej klasy edukację środowiskową (klimatyczną) i spójną informację nt. specyficznych lokalnych atrakcji przyrodniczych, kulturowych i innych.

KLUCZOWE KOMPONENTY

1. Inwestycje w zakresie infrastruktury turystycznej, w tym: budowa ścieżek pieszych/ tras rowerowych i obiektów towarzyszących (np. kładki, wiaty, pomosty, wieże, drogowskazy, witacze, tablice informacyjno-edukacyjne), modernizacja parkingów, budowa centrów edukacyjnych, budowa obiektów żeglarskich, oznakowanie tras na wyznaczonych akwenach.
2. Działania „miękkie”, w tym: cykliczne wydarzenia promujące dziedzictwo kulturowe (w tym kulinarne) obszaru, interaktywny przewodnik (aplikacja), sieciowanie oferty turystycznej, promocja produktu lokalnego (regionalnego), przedsięwzięcia w zakresie edukacji ekologicznej.

LIDER i PARTNERZY

Za realizację odpowiadać będzie **SPN** w ścisłej współpracy z innymi podmiotami tworzącymi Partnerstwo *Strefa Przybrzeżna*.

OKRES REALIZACJI

2023-2024 (faza inicjująca / pilotaż); 2025-2028 (faza zasadnicza).

OCZEKIWANE EFEKTY

- a. Poprawa stanu siedlisk i gatunków cennych przyrodniczo.
- b. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców i odwiedzających.
- c. Uporządkowanie ruchu turystycznego, wzrost atrakcyjności obszaru, rozwój nowych usług.
- d. Upowszechnienie produktów regionalnych/lokalnych charakterystycznych dla *Strefy*.
- e. Wydłużenie sezonu turystycznego, w tym wzrost dochodów z tytułu opłat miejscowych.

SZACUNKOWA WARTOŚĆ

30-40 mln PLN.

UZASADNIENIE

Strefa Przybrzeżna potrzebuje:

- a. Ograniczenia produkcji śmieci, zwłaszcza generowanych przez turystów.
- b. Tworzenia możliwości wydłużenia cyklu życia („drugiego życia”) dóbr konsumpcyjnych.
- c. Podniesienie skuteczności i efektywności systemu zbiórki i segregacji odpadów.

IDEA

Uczynienie ze *Strefy Przybrzeżnej* obszaru cechującego się dbałością o ograniczenie wielkości całkowitego strumienia odpadów, a także o ich właściwą segregację, recykling i odzysk, przy poszanowaniu potrzeb środowiska przyrodniczego oraz z zastosowaniem nowych rozwiązań biznesowych, w tym technologicznych.

KLUCZOWE KOMPONENTY

1. Opracowanie kompleksowej koncepcji rozwoju GOZ dla *Strefy Przybrzeżnej*.
2. Rozbudowa, unowocześnienie i integracja sieci PSZOK (wstępnie 5 lokalizacji).
3. Budowa infrastruktury pozyskującej energię z odpadów.
4. Utworzenie sieci punktów napraw urządzeń użytku osobistego i domowego.

LIDER i PARTNERZY

Za realizację odpowiadać będzie **Miasto Ustka** w ścisłej współpracy z innymi podmiotami tworzącymi Partnerstwo *Strefa Przybrzeżna*.

OKRES REALIZACJI

2023-2025 (faza inicjująca / pilotaż); 2026-2030 (faza zasadnicza).

OCZEKIWANE EFEKTY

- a. Ograniczenie kosztów gospodarowania odpadami i oszczędność surowców.
- b. Poprawa jakości życia i zdrowia ludzi, zmniejszenie ich negatywnej presji na środowisko.
- c. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców i turystów.
- d. Rozwój przedsiębiorstw aktywnych w sektorze GOZ.

SZACUNKOWA WARTOŚĆ

Zostanie oszacowana na późniejszym etapie prac.

Tabela poniżej obrazuje siłę powiązań projektów strategicznych i celów strategicznych.

Tabela 17. Powiązania projekty – cele

PROJEKT STRATEGICZNY	CEL STRATEGICZNY				
	Odporność na zmiany klimatu	Autonomia energetyczna	Prężna baza gospodarcza	Atrakcyjne warunki zamieszkania	Wysokiej jakości oferta turystyczna
EKO-ENERGIA	++	+++	++	++	+
EKO-SYSTEM	+++	-	+	++	++
EKO-TUR-EDU	+	-	++	++	+++
EKO-PRODUKT	++	+	++	+++	+

Źródło: opracowanie własne

Wstępnie określone relacje czasowe między projektami strategicznymi wyglądają następująco.

Tabela 18. Planowana realizacja projektów strategicznych w ujęciu czasowym

PROJEKT STRATEGICZNY	ROK							
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
EKO-ENERGIA	Faza inicjująca			Faza zasadnicza →				
EKO-SYSTEM	Faza inicjująca		Faza zasadnicza					
EKO-TUR-EDU	Faza inicjująca		Faza zasadnicza					
EKO-PRODUKT	Faza inicjująca			Faza zasadnicza				

Źródło: opracowanie własne

3.2. Projekty uzupełniające

Przewiduje się ich identyfikację projektów uzupełniających w trakcie realizacji *Strategii*, np. w związku z planowanym zawarciem *Zintegrowanego Porozumienia Terytorialnego z Województwem Pomorskim*³⁷.

Niezależnie od tego na poziomie podmiotów odpowiadających za realizację *Strategii* (patrz: punkt 4.1) powstanie **mechanizm identyfikacji/inkubacji projektów** (tzw. *project pipeline*), które – wpisując się w określone cele strategiczne – mogą uzyskiwać status projektów strategicznych lub uzupełniających.

³⁷ Partnerstwo przygotowuje m.in. projekty w zakresie edukacji przedszkolnej, usług społecznych i infrastruktury kultury.

4. Struktura i mechanizmy zarządzania

Partnerstwo *Strefa Przybrzeżna* odpowiada za długofalowe planowanie i programowanie rozwoju tego obszaru oraz za reprezentowanie jego interesów na zewnątrz. Zwiększy to szanse m.in. na skuteczne: 1) pokonywanie wspólnych problemów oraz osiągnięcie wspólnych celów rozwojowych, 2) przygotowanie i realizację wspólnych przedsięwzięć oraz 3) zabieganie o zewnętrzne wsparcie rozwojowe.

Docelowo zadania realizowane przez Partnerstwo na rzecz członków obejmą:

- a) planowanie wspólnych przedsięwzięć, budowanie spójnego wizerunku oraz lobbowanie na rzecz rozwiązań długofalowo korzystnych dla *Strefy Przybrzeżnej*;
- b) przygotowanie wspólnych projektów, aplikowanie o środki zewnętrzne na ich realizację, a także zarządzanie nimi;
- c) budowanie współpracy z podmiotami zewnętrznymi (np. organizacje pozarządowe, organizacje gospodarcze, przedsiębiorstwa, instytucje rządowe).

4.1. Struktura zarządzania³⁸

Podmiotami zaangażowanymi w realizację *Strategii* będą Komitet Sterujący (KS), Rada Programowa (RP), Biuro Realizacji *Strategii* (BRS) i Zespoły Projektowe (ZP).

4.1.1. Zarządzanie strategiczne

KS – złożony z dotychczasowych uczestników Rady Partnerstwa – będzie podejmował kluczowe decyzje związane z realizacją *Strategii*. Będzie on więc przede wszystkim:

- a) wytyczać (aktualizować) i nadzorować realizację długofalowych celów rozwoju *Strefy Przybrzeżnej*;
- b) inicjować ważne dla *Strefy Przybrzeżnej* działania i przedsięwzięcia rozwojowe;
- c) określać docelowe źródła finansowego wsparcia dla ww. przedsięwzięć;
- d) budować płaszczyznę współpracy Partnerstwa z szerokim spektrum Interesariuszy *Strategii*;
- e) zapewniać możliwość wymiany doświadczeń w ramach Partnerstwa i poza nim;
- f) podejmować działania korygujące / naprawcze w przypadku materializacji ryzyk związanych z realizacją *Strategii*.

³⁸ Partnerstwo rozważa instytucjonalizację współpracy w formule porozumienia, stowarzyszenia, związku JST lub też fundacji. Ostateczne decyzje w tym zakresie będą podjęte po analizie ww. opcji do końca czerwca 2023 r.

W trakcie realizacji i podczas modyfikacji *Strategii* niezbędne jest funkcjonowanie trwałego mechanizmu umożliwiającego aktywne włączenie szeregu Interesariuszy. Będą oni reprezentować przede wszystkim mieszkańców i organizacje obywatelskie, sektor gospodarczy, lokalne media i inne ważne instytucje życia publicznego w *Strefie Przybrzeżnej*. Ich przedstawiciele, w tym liderzy opinii i autorytety lokalne, skupią się w RP. Odegra ona rolę opiniodawczo-doradczą dla KS w sprawach związanych z realizacją *Strategii*. RP może też proponować zmiany w *Strategii* i mechanizmach jej realizacji, a także uruchomienie nowych przedsięwzięć o strategicznym znaczeniu dla *Strefy Przybrzeżnej*.

4.1.2. Zarządzanie operacyjne

Działania operacyjne na rzecz *Strategii* poprowadzi BRS. Początkowo powinno ono zatrudniać co najmniej jedną osobę³⁹. BRS będzie koordynować działania Partnerów w związku z realizacją wspólnych przedsięwzięć. Jego zadania obejmą więc w szczególności:

- a) przygotowanie i wdrażanie wspólnych planów działań obejmujących inwestycje i inne aktywności wspierające rozwój *Strefy Przybrzeżnej*;
- b) regularny przegląd potencjalnych źródeł finansowania, a także przygotowanie wspólnych projektów, aplikowanie o środki zewnętrzne na ich rzecz, jak również prowadzenie (koordynacja) tych projektów w imieniu współpracujących gmin;
- c) podejmowanie regularnych działań na rzecz budowania wizerunku *Strefy Przybrzeżnej* i lobbowanie na rzecz realizacji wspólnych interesów Partnerstwa;
- d) prowadzenie bieżącej współpracy ze wszystkimi grupami Interesariuszy *Strategii*.

Wykonując powierzone zadania, BRS będzie na bieżąco współpracować z osobami wyznaczonymi przez każdego Partnera – tworzącymi grupę roboczą. Członkowie tej grupy wśród swoich obowiązków będą mieli m.in. koordynację działań wynikających z realizacji *Strategii* w swoich organizacjach (gminach, SPN).

Dla każdego ze wspólnych projektów tworzone będą ZP złożone z przedstawiciela BRS, zainteresowanych Partnerów oraz innych podmiotów zaangażowanych w te projekty. ZP powinny być – w miarę potrzeb i możliwości Partnerstwa – wsparte ekspertami.

³⁹ Koszty funkcjonowania BRS powinny pochodzić m.in. ze składek Partnerów (zwłaszcza na początku), a także – docelowo być może w największym stopniu – ze źródeł zewnętrznych (w tym ze środków na obsługę realizowanych projektów).

4.2. Kluczowe mechanizmy decyzyjne

4.2.1. Aktualizacja *Strategii*

Co najmniej raz na 2 lata *Strategia* będzie przedmiotem pogłębionej refleksji (oceny, przeglądu) ze strony KS wspartego przez RP. W efekcie może zapaść decyzja o modyfikacji/aktualizacji *Strategii*.

Niezależnie od tego, aktualizacja *Strategii* może zostać uruchomiona decyzją KS na uzasadniony wniosek Rady Programowej lub BRS.

Każda decyzja o aktualizacji *Strategii* powinna określać ramowy harmonogram aktualizacji, a także tryb prac oraz źródła ich finansowania.

4.2.2. Rozszerzenie lub rezygnacja z Partnerstwa

Realizacja *Strategii* może oznaczać uzasadnioną potrzebę rozszerzenia składu członków Partnerstwa. Decyzję w tym zakresie podejmuje KS na wniosek zainteresowanego podmiotu.

Niektóre przedsięwzięcia strategiczne dla *Strefy Przybrzeżnej* mogą wymagać ścisłej współpracy i koordynacji działań z podmiotami, które nie należą do Partnerstwa. W tej sytuacji przedstawiciele tych podmiotów będą włączani do właściwych ZP.

Ewentualna rezygnacja z udziału w Partnerstwie powinna być poprzedzona ogłoszeniem tego zamiaru przez zainteresowanego członka z co najmniej 3-miesięcznym wyprzedzeniem. Rezygnacja nie powinna nieść za sobą negatywnych skutków dla wcześniej uruchomionych w ramach Partnerstwa przedsięwzięć.

4.2.3. Angażowanie Interesariuszy

Oprócz regularnego funkcjonowania RP uruchamiane będą mniej zinstytucjonalizowane (elastyczniejsze, bardziej interaktywne i otwarte) formy zaangażowania Interesariuszy – w tym m.in. mieszkańców, liderów lokalnych, właścicieli firm – w dyskusję oraz w podejmowanie istotnych dla całej *Strefy Przybrzeżnej* decyzji, w tym w realizację i ocenę postępu *Strategii* (patrz: punkt [7.2](#)).

4.2.4. Panel kompetencyjny

Bez względu na ilość i kształt realizowanych inicjatyw w system realizacji *Strategii* wbudowany będzie mechanizm tzw. panelu samorządowego. Jest to proces edukacyjny kierowany przede wszystkim do pracowników każdego z Partnerów, do radnych gmin *Strefy Przybrzeżnej*, a także do Interesariuszy.

Celem panelu kompetencyjnego jest podnoszenie poziomu wiedzy, kształtowanie umiejętności, dostarczanie inspiracji oraz wypracowywanie praktycznych rozwiązań, będących odpowiedzią na kluczowe wyzwania, przed którymi stoi *Strefa Przybrzeżna*.

Panel obejmie część edukacyjną (w tym spotkania z ekspertami) oraz deliberacyjną, w ramach której wypracowywane będą konkretne rozwiązania, w tym średnio- i długofalowe plany działań w danych obszarach⁴⁰.

⁴⁰ Przykładem wyzwania, które warto zaadresować przy użyciu metody panelu kompetencyjnego mógłby być w pierwszej kolejności plan osiągnięcia neutralności klimatycznej (zeroemisyjności) przez *Strefę Przybrzeżną* oraz plan zrównoważonego zagospodarowania turystycznego *Strefy Przybrzeżnej* uwzględniający aspekty ochrony przyrody.

5. Monitorowanie i ocena

5.1. Monitorowanie

Bieżące monitorowanie postępów realizacji *Strategii* będzie prowadzone przez BRS.

Do końca I kwartału 2024 roku BRS opracuje pierwszy roczny *Raport o stanie realizacji Strategii* (za rok 2023).

KS określi parametry tego *Raportu*, w tym m.in.

- a) zakres merytoryczny;
- b) proponowane do analizy wskaźniki i sposoby pozyskania danych⁴¹;
- c) podmioty współpracujące;
- d) budżet na realizację (jeśli niezbędny).

Raporty roczne obejmą – jako warunek minimum – następujące elementy:

- a) zaobserwowane zmiany społeczno-gospodarcze w *Strefie Przybrzeżnej*;
- b) zidentyfikowane uwarunkowania zewnętrzne rozwoju *Strefy Przybrzeżnej*;
- c) analizę zmian wartości wskaźników przypisanych celom strategicznym;
- d) analizę (finansowego i rzeczowego) postępu realizacji projektów strategicznych, w tym dostrzeżonych problemów wdrożeniowych.

W celu uniknięcia nieefektywnej pracy oraz dla upowszechnienia dobrych praktyk przy tworzeniu *Raportów* rocznych stosowane będą standardy instytucji zapewniających finansowe wsparcie dla projektów strategicznych w *Strefie Przybrzeżnej*.

Raporty roczne będą przedmiotem debaty (refleksji) z udziałem KS, RP, a także (w miarę możliwości) innych Interesariuszy.

Płynące z tych *Raportów* i ww. debaty wnioski mogą posłużyć do uruchomienia działań ewaluacyjnych (patrz: punkt [5.2](#)) lub też być podstawą do zmiany mechanizmów realizacji *Strategii*, w tym do modyfikacji zakresu i sposobu realizacji projektów strategicznych w *Strefie Przybrzeżnej*.

⁴¹ Punktem wyjścia będą tu wskaźniki realizacji określone w pkt. 2.3.

5.2. Ocena

Realizacja *Strategii* będzie podlegała okresowej ewaluacji (zobiektywizowanej ocenie) z punktu widzenia osiągniętych efektów oraz mechanizmów zarządzania.

Działania (w tym badania) ewaluacyjne dostarczą rzetelnych i użytecznych informacji (w tym wyjaśnień), a także wniosków i rekomendacji dotyczących m.in.:

- a. weryfikacji przyjętych w *Strategii* celów lub kierunków działań;
- b. modyfikacji stosowanych mechanizmów i narzędzi realizacji *Strategii*;
- c. modyfikacji, zaniechania lub uruchomienia nowych projektów strategicznych;
- d. aktualizacji *Strategii*.

Ocena będzie prowadzona zasadniczo z wykorzystaniem sześciu kryteriów:

- 1) skuteczność (stopień realizacji przyjętych celów i mechanizmy realizacji);
- 2) efektywność (relacja: nakład-efekt);
- 3) trafność (adekwatność celów i narzędzi wobec zdiagnozowanych problemów);
- 4) oddziaływanie (skala i siła wpływu);
- 5) trwałość (ciągłość efektów);
- 6) użyteczność (odpowiedź na rzeczywiste potrzeby).

Ocena będzie zasadniczo dokonywana:

- a) siłami własnymi BRS – w przypadku ocen operacyjnych (bieżących);
- b) siłami ekspertów zewnętrznych – w przypadku ocen podsumowujących (strategicznych) – wykonywanych co 2 lata (patrz: punkt [4.2.1](#)).

Decyzje o uruchomieniu ewaluacji będzie podejmował KS. Inicjatorem ewaluacji może być także RP lub BRS.

Rekomendacje wynikające z ewaluacji są prezentowane przez BRS na forum KS wraz z informacją o sposobie ich wykorzystania (przyczynach niewykorzystania).

Budżet działań ewaluacyjnych będzie określany corocznie, począwszy od 2025 roku.

6. Ramy finansowe

Realizacja *Strategii* będzie finansowana z wielu często niezależnych od siebie źródeł uruchamianych w różnym czasie i na różnych zasadach. Ich katalog oraz zakres oferowanych możliwości będzie dynamicznie się zmieniał. Dotyczy to przede wszystkim sposobu finansowania projektów strategicznych, które mają złożoną i wielowymiarową konstrukcję.

W tej sytuacji kluczowym czynnikiem sukcesu będzie skuteczna koordynacja działań związanych z pozyskiwaniem środków i sprawnym przeprowadzeniem wielu (często równoległe) realizowanych i wzajemnie powiązanych projektów, tak inwestycyjnych (twardych), jak i ukierunkowanych na kapitał ludzki i społeczny (miękkich).

6.1. Wstępnie zidentyfikowane zewnętrzne źródła finansowania

Kluczowymi źródłami finansowania *Strategii* będą instrumenty funkcjonujące w ramach różnych polityk UE.

Najważniejszą rolę odegrają tu przede wszystkim Polityka Spójności UE oraz *Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności* w ramach Europejskiego Planu Odbudowy, a nieco mniejszą: Wspólna Polityka Rybołówstwa, Wspólna Polityka Rolna⁴².

Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce określa strategiczne kierunki wykorzystania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Funduszu Spójności (FS), Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST) i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (EFMRA) w latach 2021-2027.

Należy założyć, że przy realizacji *Strategii* możliwe będzie wykorzystanie środków EFRR, EFS+, FS oraz EFMRA w formie dotacji i instrumentów zwrotnych. Będą one dostępne dla *Strefy Przybrzeżnej* przede wszystkim w ramach programów:

- 1) *Fundusze Europejskie dla Pomorskiego* (FEP);
- 2) *Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko* (FEnIKS);
- 3) *Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki* (FENG);
- 4) *Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy* (FERC);

⁴² Ważne też będą takie źródła finansowania, jak programy zarządzane bezpośrednio przez KE (np. LIFE, czy Horyzont EUROPA), a także dedykowane krajom Europy środkowo-wschodniej Mechanizm Finansowy EOG, Norweski Mechanizm Finansowy, czy tzw. Program szwajcarski.

- 5) Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego (FERS);
- 6) następcza Programu Operacyjnego Ryby;
- 7) Programy INTERREG (głównie Południowy Bałtyk; Polska-Rosja; Region Morza Bałtyckiego; Europa Środkowa oraz Interreg EUROPA; URBACT IV).

Przygotowywany przez rząd **Plan strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027** będzie w ramach tzw. II filara wspierać wszechstronny rozwój obszarów wiejskich. Należy przyjąć, że część środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) może być ukierunkowana na realizację *Strategii*, tym bardziej, że duża część *Strefy Przybrzeżnej* to obszary wiejskie z pewnym potencjałem rolniczym.

Wśród potencjalnych zewnętrznych źródeł finansowania *Strategii* należy także wyróżnić **Krajowy Plan Odbudowy** (KPO) przygotowywany przez rząd na podstawie ogłoszonego w maju 2020 r. Europejskiego Planu Odbudowy.

Oprócz ww. źródeł i instrumentów jako źródła finansowania *Strategii* należy brać pod uwagę także całe spektrum programów rządowych⁴³ i regionalnych, a także środki prywatne, którymi dysponują instytucje finansowe (np. w formie kredytów) i inni inwestorzy instytucjonalni (zainteresowani np. udziałem w przedsięwzięciach typu PPP). Oni również mogą włączyć się w realizację działań wpisujących się w realizację strategicznych celów *Strefy Przybrzeżnej*.

Poniższa tabela stanowi wstępną próbę przypisania ewentualnych źródeł zewnętrznego wsparcia finansowego do poszczególnych celów strategicznych.

Tabela 19. Potencjalne źródła zewnętrznego wsparcia finansowego w realizacji *Strategii*

Cel strategiczny	Podstawowe źródła zewnętrznego finansowania ⁴⁴
Wzmocnienie odporności na zmiany klimatu	FEnIKS, FEP, KPO, programy rządowe, EFRROW, INTERREG
Wzrost autonomii energetycznej	FEnIKS, KPO, programy rządowe, FEP, EFRROW, INTERREG
Dynamizacja i dywersyfikacja bazy gospodarczej	FEP, FENG, KPO, programy rządowe, EFRROW, EFMRA
Poprawa atrakcyjności zamieszkania	FEP, FERS, programy rządowe, KPO
Zrównoważenie i jakościowe wzbogacenie oferty turystycznej	FEP, EFRROW, EFMRA, programy rządowe, INTERREG

Źródło: opracowanie własne

⁴³ Na przykład: Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych, Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych, Program Inwestycji Strategicznych.

⁴⁴ Użyte w tabeli skróty dotyczące źródeł finansowania są wyjaśnione w pkt. 6.1.

Można również podjąć próbę wstępnej identyfikacji ewentualnych źródeł finansowania każdego z projektów strategicznych. Obrazuje to tabela poniżej⁴⁵.

[do uzupełnienia po doprecyzowaniu opisu projektów strategicznych]

Tabela 20. Potencjalne źródła finansowania projektów strategicznych

PROJEKT STRATEGICZNY	Kluczowe komponenty	Źródła finansowania	
		podstawowe	uzupełniające
EKO-ENERGIA			
EKO-SYSTEM			
EKO-TUR-EDU			
EKO-PRODUKT			

Źródło: opracowanie własne

6.2. Własne możliwości finansowe *Strefy Przybrzeżnej*

Istotnym źródłem finansowania przedsięwzięć wpisujących się w realizację *Strategii dla Strefy Przybrzeżnej* będą środki własne Partnerów – wykorzystywane m.in. jako wkład własny do projektów wspieranych środkami zewnętrznymi.

To, ile z nich można ukierunkować bezpośrednio na realizację *Strategii*, zależy m.in. od zdolności generowania dochodów własnych, od kształtu relacji między dochodami i wydatkami bieżącymi, a także od skali zadłużenia oraz możliwości zaciągania dalszych zobowiązań.

Szacunkowe możliwości finansowego zaangażowania się gmin *Strefy Przybrzeżnej* w realizację *Strategii* są w najbliższych latach zróżnicowane.

Zdolność do zaciągania (spłaty i obsługi) nowego długu w horyzoncie 2030 roku jest w *Strefie Przybrzeżnej* szacowana na ok. 190 mln zł. Analizując wartości nominalne, największą zdolność wykazują gmina Ustka i miasto Łeba, a najmniejszą – gminy Główny i Smołdzino.

⁴⁵ Tabela ta ma jedynie poglądowy (i przeglądowy) charakter oraz walory czysto informacyjne. Jej dezaktualizacja lub niekompletność nie oznacza potrzeby modyfikacji *Strategii*.

Tabela 21. Szacunkowe możliwości finansowe gmin *Strefy Przybrzeżnej* [PLN]

Gmina	Wyszczególnienie	2023	2024	2025	2023-2030
Główczyce	Zdolność do zaciągania nowego długu	3 201 330	1 567 871	841 703	13 814 774
	Nadwyżka operacyjna netto	-921 198	421 875	27 275	7 747 392
Łeba	Zdolność do zaciągania nowego długu	13 116 446	12 146 322	11 155 051	47 443 356
	Nadwyżka operacyjna netto	-3 487 029	800 000	670 000	5 582 971
Smołdzino	Zdolność do zaciągania nowego długu	2 574 027	1 702 033	1 470 794	10 961 537
	Nadwyżka operacyjna netto	234 171	387 900	664 800	5 864 471
Ustka (g)	Zdolność do zaciągania nowego długu	11 385 197	10 182 661	9 934 264	48 177 595
	Nadwyżka operacyjna netto	-2 340 290	1 875 447	1 987 085	10 607 759
Ustka (m)	Zdolność do zaciągania nowego długu	8 002 030	6 560 054	4 761 611	40 814 974
	Nadwyżka operacyjna netto	-1 215 134	3 799 000	3 205 000	42 147 866
Wicko	Zdolność do zaciągania nowego długu	5 256 076	3 325 182	6 136 345	27 764 751
	Nadwyżka operacyjna netto	-4 035 517	10 347 700	5 980 696	23 596 379
RAZEM	Zdolność do zaciągania nowego długu	43 535 106	35 484 122	34 299 768	188 976 987
	Nadwyżka operacyjna netto	-11 764 997	17 631 922	12 534 856	95 546 838

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie projektów WPF na rok 2023 i lata następne

Patrząc na nadwyżkę operacyjną netto⁴⁶, można dostrzec, że w horyzoncie 2030 roku *Strefa Przybrzeżna* będzie mogła wykazać się kwotą do dyspozycji w wysokości ok. 95 mln zł. Jest to istotne przede wszystkim dla oceny zdolności do finansowania nowych inwestycji z wykorzystaniem środków własnych przez gminy *Strefy*. Nominalnie najwyższą zdolnością do finansowania rozwoju środkami własnymi⁴⁷ wykazują się miasto Ustka i gmina Wicko, zaś najniższą – gmina Smołdzino i miasto Łeba.

Realizacja projektów strategicznych obciąży finansowo te gminy *Strefy Przybrzeżnej*, którzy zdecydują się na udział w ich realizacji. Projekty te mają jednak znaczące szanse na częściowe wsparcie środkami UE lub krajowymi środkami publicznymi. Poza tym należy pamiętać, że w projekty wynikające ze *Strategii* – oprócz gmin tworzących Partnerstwo – mogą finansowo angażować się inne podmioty, w tym m.in. Słowiński Park Narodowy i instytucje rządowe. Wiąże się to z istotną rolą *Strefy Przybrzeżnej* z punktu widzenia interesu ekologicznego, energetycznego i obronnego kraju.

Podsumowując, nie zidentyfikowano fundamentalnych przeszkód natury finansowej, które uniemożliwiłyby Partnerstwu *Strefa Przybrzeżna* zaangażowanie w realizację tych projektów.

⁴⁶ Jest to różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi pomniejszona o kwoty wynikające ze spłaty długu.

⁴⁷ Wartości te są pochodną wielkości danej gminy oraz jej zdolności do generowania dochodów bieżących.

7. Zaangażowanie Partnerów

Przygotowanie i realizacja *Strategii* zakłada współuczestnictwo Interesariuszy. Są wśród nich m.in. przedstawiciele biznesu, organizacji pozarządowych, i mediów, a także lokalne autorytety.

Jednym z kanałów informowania i zbierania poglądów (pomysłów) Interesariuszy są media elektroniczne. Dlatego też Partnerstwo uruchomiło m.in. swój profil: <https://www.facebook.com/Strefa Przybrzeżna>, który jest obserwowany przez rosnącą liczbę użytkowników. Dodatkowo wszystkie bieżące informacje i dokumenty związane ze *Strategią* dostępne są na stronach internetowych gmin tworzących Partnerstwo.

Innym istotnym kanałem współpracy jest grupa referencyjna złożona z mieszkańców *Strefy Przybrzeżnej* zaproszonych do bieżącego śledzenia wszystkich prac Partnerstwa, w tym do komentowania postępów realizacji *Strategii*⁴⁸.

7.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowania

Udział Interesariuszy w tworzeniu *Strategii* był znaczący. Istotną składową fazę diagnostycznej były trzy badania społeczne angażujące różne grupy respondentów. I tak: w ogólnym badaniu opinii nt. *Strefy Przybrzeżnej* wzięło udział 920 mieszkańców obszaru, zaś w badaniu zbierającym opinię lokalnych liderów uczestniczyło 48 osób, natomiast w badaniu opinii młodzieży *Strefy Przybrzeżnej* swoimi poglądami podzieliło się 136 uczniów ostatnich klas szkół średnich z tego obszaru. Poza tym, Raport diagnostyczny był przedmiotem konsultacji internetowych. Omawiano go także podczas lokalnych spotkań konsultacyjnych z Interesariuszami w każdej z gmin *Strefy Przybrzeżnej*.

W fazie koncepcyjnej przedstawiciele ww. grupy referencyjnej zostali włączeni w serię warsztatów, podczas których wspólnie z przedstawicielami Rady Partnerstwa i Grupy Roboczej wypracowywali zapisy dotyczące celów i systemu realizacji *Strategii*, a także identyfikowali projekty strategiczne. Ponadto wstępne założenia *Strategii* zostały przedyskutowane w lutym 2023 roku z przedstawicielami społeczności każdej z gmin *Strefy Przybrzeżnej*⁴⁹.

⁴⁸ Trzon tej grupy stanowi 48 liderów lokalnych, którzy wzięli udział w jednym z badań ankietowych realizowanych w fazie diagnostycznej. Znajduje się w niej 14 osób reprezentujących organizacje pozarządowe, 10 reprezentantów lokalnego biznesu, 6 lokalnych aktywistów / przedstawicieli mediów oraz 18 osób wywodzących się z administracji samorządowej.

⁴⁹ W dniach 08-21.02 zorganizowano 6 spotkań (po jednym w gminie), w których wzięło udział ponad 70 osób.

7.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji i oceny efektów

Współdziałanie interesariuszy w realizacji *Strategii* jest jednym z warunków jej sukcesu. Będą oni mieli możliwość zaangażowania we wdrażanie i ocenę efektów *Strategii* na co najmniej dwóch poziomach:

- a) Rada Programowa (patrz: punkt [4.1.1](#));
- b) grupa referencyjna (patrz wyżej).

Planowane jest także uruchomienie stałej możliwości dwukierunkowej (sieciowej) komunikacji między KS / BRS a interesariuszami z wykorzystaniem mediów elektronicznych (np. e-biuletyn, e-ankiety, czaty z decydentami) oraz spotkań bezpośrednich, np. w formie mobilnych debat obywatelskich.

Inne sposoby angażowania interesariuszy w bieżącą realizację, a także ocenę postępu wdrażania *Strategii* mogą polegać na uruchomieniu:

- a) systemu zbierania, selekcji oraz wsparcia realizacji najcenniejszych oddolnych inicjatyw wpisujących się w cele *Strategii* (mechanizm zbliżony do budżetu obywatelskiego z tym, że dla całej *Strefy Przybrzeżnej*);
- b) serii paneli obywatelskich lub badań sondażowych w kwestiach wymagających ważnych (długofalowych / kosztochłonnych) przesądzeń dotyczących całej *Strefy Przybrzeżnej*;
- c) otwartych konkursów, których wyniki mogą inspirować do działania mieszkańców, organizacje pozarządowe, firmy i inne instytucje w *Strefie Przybrzeżnej*⁵⁰.

Dla poszerzenia dialogu nt. stojących przed *Strefą Przybrzeżną* wyzwań i dla nadania im wymiaru ponadlokalnego, a nawet ponadregionalnego, warto się podjąć organizacji cyklicznego Forum nt. przyszłości *Strefy Przybrzeżnej*. Powinno ono gromadzić szerokie grono mieszkańców oraz przedstawicieli organizacji publicznych, społecznych i prywatnych związanych ze *Strefą*. Mogłoby ono stać się płaszczyzną pogłębionej dyskusji na temat aktualnej sytuacji i uwarunkowań społeczno-gospodarczych, a także pożądanym kierunków zmian w *Strefie*. Tym samym powinno ono pełnić rolę jednego z weryfikatorów postępu realizacji *Strategii*.

⁵⁰ Mogą to być np. konkursy na: najlepszy produkt kulinarny, najbardziej autonomiczną spółdzielnię energetyczną, najciekawszą inicjatywę w zakresie recyklingu / redukcji masy odpadów, czy też na najlepszą pracę licencjacką (magisterską, doktorską) nt. wyzwań i perspektyw rozwojowych *Strefy Przybrzeżnej*.

Spis rycin

Ryc. 1. Położenie obszaru Partnerstwa <i>Strefa Przybrzeżna</i>	11
Ryc. 2. <i>Strefa Przybrzeżna</i> : podział administracyjny i ranga miast na tle regionu.....	13
Ryc. 3. Prognozowana sytuacja demograficzna <i>Strefy Przybrzeżnej</i> na tle kraju	16
Ryc. 4. Klasy pokrycia terenu w <i>Strefie Przybrzeżnej</i>	17
Ryc. 5. Formy ochrony przyrody na obszarze <i>Strefy Przybrzeżnej</i>	18
Ryc. 6. Układ sieci transportowej w <i>Strefie Przybrzeżnej</i>	19
Ryc. 7. Podstawowe elementy infrastruktury energetycznej w <i>Strefie Przybrzeżnej</i>	20

Spis tabel

Tabela 1. Funkcje wiodące gmin <i>Strefy Przybrzeżnej</i>	14
Tabela 2. Wyspecjalizowane instytucje publiczne oddziałujące na <i>Strefę Przybrzeżną</i>	15
Tabela 3. Profil demograficzny mieszkańców obszaru <i>Strefy Przybrzeżnej</i>	16
Tabela 4. Sytuacja <i>Strefy Przybrzeżnej</i> w obszarze edukacji (wybrane wskaźniki)	21
Tabela 5. Sytuacja <i>Strefy Przybrzeżnej</i> w obszarze zdrowia (wybrane wskaźniki).....	22
Tabela 6. Sytuacja <i>Strefy Przybrzeżnej</i> w obszarze środowiska (wybrane wskaźniki)	22
Tabela 7. Sytuacja <i>Strefy Przybrzeżnej</i> w obszarze rynku pracy (wybrane wskaźniki)	23
Tabela 8. Sytuacja materialna mieszkańców <i>Strefy Przybrzeżnej</i> (wybrane wskaźniki)	24
Tabela 9. Aktywność obywatelska w <i>Strefie Przybrzeżnej</i> (wybrane wskaźniki)	24
Tabela 10. Aktywność gospodarcza w <i>Strefie Przybrzeżnej</i> (wybrane wskaźniki)	25
Tabela 11. Dochody publiczne w <i>Strefie Przybrzeżnej</i> (wybrane wskaźniki)	26
Tabela 12. Sytuacja budżetów gmin w <i>Strefie Przybrzeżnej</i> (wybrane wskaźniki)	27
Tabela 13. Czynniki atrakcyjności gospodarczej <i>Strefy Przybrzeżnej</i> (wybrane wskaźniki)	27
Tabela 14. Zidentyfikowane kluczowe grupy zasobów i produktów <i>Strefy Przybrzeżnej</i>	30
Tabela 15. Synteza wyników badań społecznych przeprowadzonych dla <i>Strefy Przybrzeżnej</i>	31
Tabela 16. Cele strategiczne oraz wskaźniki ich realizacji.....	35
Tabela 17. Powiązania projekty – cele	41
Tabela 19. Planowana realizacja projektów strategicznych w ujęciu czasowym	41
Tabela 20. Potencjalne źródła zewnętrznego wsparcia finansowego w realizacji <i>Strategii</i>	49
Tabela 21. Potencjalne źródła finansowania projektów strategicznych.....	50
Tabela 21. Szacunkowe możliwości finansowe gmin <i>Strefy Przybrzeżnej</i> [PLN].....	51

